

Montreālas Latviešu
Biedrības

ZINOTĀJS

ISSN 0227 - 2423

2001. GADA MARTS

MONTREALA, KVEBEKĀ

52. GADA GĀJUMS

NR. 3. (624.)

ZEMESTRĪCES

Kaut kur, kaut kad uz zemes lodes notiek zemestrīces. dažāda stipruma, ko mēri ar Richtera skālas palīdzību un arī citiem instrumentiem. Tā izsauc, t. s., zemes plašu kustības. Ja tās notikušas tuvu zemes virspusei, cilvēku un mantības zaudējumi ir daudz lielāki nekā ja tās reģistrētas lielā dziļumā (40 un vairāk km), kā tas tikko notika ASV Rietumkrastā, lielpilsētas Sietlas apkaimē. Laimīgā kārtā tur arī lielākā daļa celtnu ir attiecīgi būvētas, ka tās spēj izturēt pamatīgus grūdienus, kas dažkārt atnāk ar lielu troksni, kas rada izbīles. Vispār zemestrīces pārdzīvojums ir kaut kas tāds, ko grūti aprakstīt un ko nevar viegli aizmirst. Katram, kas to ir piedzīvojis, tas ir savs. Īsā laika sprīdī, 15-30 sekundēs pārdzīvojums ir tik liels, ka vairumam šķiet, ka šis laiks ir vesela mūžība. Zaudējumi Sietlā tomēr pārsniegšot 3 miljonus (miljardus) dolāru. Fiziski cietuši ap 250 cilvēku, bet neviens nav nogalināts. To varētu uzskatīt par Dieva žēlastību. 6,8 punktu pēc Richtera skālas stiprā zemes trīce izrādījusies lielākā pēdējo 52 gadu laikā, laika sprīdī, kāds pagājis tiem latviešiem, kas ap 1949. gadiem ieceļoja šajā kontinentā. Pie tam vairums mēs to pat neatceramies, jo toreiz jau netikām momentā informēti vai pie pieejamās informācijas netikām dažādu iemeslu dēļ. Tagad televīzijā (tālraidī) redzam notikušo tūdaļ bildēs un krāsās, dzirdam par to radio raidītājos un lasām avižu reportāžās. Gribam papildus ziņas. Tūdaļ zvanam, bet šoreiz uz Sietlu piezvanīt nevarēja, jo visas līnijas bija tik aizņemtās, ka sākumā pat nebija dzirdams nekāds signāls. Bella telefona sabiedrība gan pret 75 centu samaksu piedāvāja atzvanīt, kad līnijas atkal būšot pieejamas... Piedāvājumu pieteica mehāniskā sievietes balss. Pakalpojumi vienmēr jāreklamē. Un bija jāzvana. Bija jādzird tuvinieka vai paziņas balss. Tā būs vistiešākā informācija par pašu ļaudīm...

Attālinātas gan attālumos, gan uztverē ir zemestrīces, kas notiek citās pasaules malās. Tā pavisam neparasts ir tas, ka vienas pilsētas apkaimē pāris mēnešu laikā notiek vairākas, kā tas bijis Elsalvadorā, Salvadorā. Tur pārdzīvotas veselas 3, kas atnesušas lielus zaudējumus un kuŗā bojā aizgājuši vairāki tūkstoši iedzīvotāju. Sīkāki satricinājumi parasti seko, dažkārt pat vairāki dienā. Šādi traģiski notikumi tūdaļ izpelnās visas pasaules uzmanību. Tiek vākta un nosūtīta palīdzība. Valstis, ieskaitot Kanādu, atvēl ievērojamus naudas līdzekļus, lai nāktu talkā. Nelaiemes brīdī uzplaukst cilvēcības jūtas dažādās pakāpēs. Ir ļaudis, kas domā, ka arī zemestrīces esot Dieva pirksts, neskatoties uz to, ka tās taču ir pavisam patiesa dabas parādība! Arī Montrealā mēs atrodamies virs lielākas zemestrīču plaisas un dažkārt tās manām tikai daudz mazākos apjomos - nu tā no 3-5 Richtera punktiem. Ja esam tās pamanījuši, jautājam - vai izjuti, vakar bija zemestrīce?

Par sava veida zemestrīcēm varam atzīmēt arī citus drāmatiskus notikumus mūsu sadzīvē, kā politikā, saimniecībā, veselībā un citur. Nu, vismaz tos, kas satricina mūsu parasto ikdienu un pievērš tiem uzmanību.

Tā pēc 25 gadu ilgas gaidīšanas Kvebekā provinces premjera un pekistu politiskās partijas prezidenta amatā nāk Bernards Landrijs (Bernard Landry), kas pēc šī amata atklāti kārojis un nu to ieguvis "demokrātiskā ceļā", kā viņš pats saka, jo partijas noteikumi ir tādi, ka praktiski nevienam citam kandidātam iespējas nedod (vajadzīgi 1000 paraksti no 40 vēlēšanu iecirkņiem, bet biedru sarakstu tiem, kas nav vēlami pretinieki, neizdod, tā vismaz ziņo avižu korespondenti). Tā nu tik nepieciešamā domu izmaiņa nemaz nenotiek un ir jāpieņem tikai suverēnās

personas un partijas vadības diktētās doktrīnas. Tai pārdzīvojums ir lielāks, ja notiek kronēšana - viena izcila un piemērotākā cilvēka izvēle partijas vadības ieskatos. Lai tad nu viņš tiek galā ar tām problēmām, kuŗu risinājumu mēs no viņa sagaidām! Protams, kronējamais, to visu pēmis vērā, ar sevišķu uzsvāru savā stundu ilgā runā īpaši uzsvē, ka Kvebeka nav Kanadas province, bet gan valsts, kas ir līdzvērtīga un ar kuŗu jāslēdz līgumi, kas paredz arī internacionālas tiesības, un kuŗas izveidošanu viņš vēlētos panākt un piedzīvot savas valdīšanas laikā! Lai uzrunātu visus, viņš saka, ka valsts vadībā viņš aizstāvēšot visu pilsoņu intereses, jo valsti nosakot ģeogrāfiskās robežas. Tas nekas, ka etniskiem pilsoņiem visiem jāklūst par otrās pakāpes francūžiem. Nu redzēs, kā viņam ies? Jau pasludināšanas dienā pirmā publiskā izziņa noskaidrojusi, ka viņa Kvebekas valsts idejā ieinteresēti esot 43%, bet pret - 48%. Citiem vārdiem, lai savu ieceri īstenotu un panāktu patiesu politisku zemestrīci Ziemeļamerikas kontinentā, viņam būs daudz darba un būs jāpārlicina daudzi, kas vienkārši nespēj pieņemt viņa politiskās darbības veidu un atziņas, lai cik pašpārliecināts par visu to viņš pats nebūtu. Cik divkosīga ir viņa pieeja, labi apliecina pavisam vienkārša lieta: provinces izsniegts čekas ar tās simbolu "flerdeli" ir istas valsts nauda, bet Kanadas - ar "kļavu lapu" esot atklāts uzbrukums Kvebekai un tās pilsoņiem, jo atgādinot kolonizāciju utt. Citiem vārdiem, turpinās cīņa pret kādreizējiem angļu pārkāpumiem. Jaunā valsts pasaulē tikšot pieņemta un atzīta tāpat kā Spānija Eiropā un Argentīna Dienvidamerikā! Tā būšot turīga un bagāta, bet lai to panāktu tai tomēr būšot vajadzīgi vismaz 40000 imigrantu gadā nākamajos 3, līdzšinējo 23000 vietā, no kuŗiem vairums nāk no Āzijas. Par to, kā šos cilvēkus pārtaisīs par fracūžiem, protams, šobrīd viņš nerunā. Vienīgā prasība - tiem ir jābūt izglītotiem un jāatved daudz naudas! Un tad pilnīgi jāpakļaujas stingrajam valodas likumam. Redzēsīm, kā viņam veiksies?!

Sava veida zemestrīci pārdzīvo Anglija, kur mājlopu saimniecība piedzīvojusi vienu nelaimi pēc otras. Jaunākā - mutēs-un-nagu-sērga, kas ir ļoti lipīga un kas izplatās strauji. Lauksaimnieki nonāk pilnīgā izolācijā un zaudē visus savus lopus, kas ir jānokauj un jāsadēdzina. Tā kā ziņas izplatās zibens ātrumā, neviens Eiropā vairs nevēlas Anglijas lopus un gaļu. Ko tas viss nozīmē valsts saimniecībai, varam tikai iedomāties? Katrā ziņā Anglijas problēmas lauksaimniecībā šobrīd ir daudz lielākas kā Latvijai, lai gan ir ziņas, ka šī sērga varētu apdraudēt arī Latvijas lopus. Slimību var ievazāt ar kurpēm. Vai Latvijas apciemotājiem šo vasaru Rīgas lidlaukā būs jāiet cauri īpašai dezinfekcijai? Tāpat kā tas tagad ir vairākās slimnīcās šajā kontinentā, kur pēķšni parādās dažādas baktērijas un slimības, kas nav ārstējamas ar līdzšinējiem antibiotiskiem preparātiem? Tā Montrealas Royal Victoria slimnīcā uzieta kāda baktērija, kas ieviesusies gaisa sistēmā un kuŗas izolācija un iznīdēšana prasīs vairākas dienas. Rezultātā jāatliek daudz svarīgu operāciju, kā asinsrites labojumu un līdzīgu, un gaidītāju saraksts aug gaŗumā. Vienam otram pacientam tā atlikta vairākkārtīgi. Un dažam izrādās - liktenīga. Šādas "zemestrīces" skaŗ tieši un nežēlīgi. Sevišķi gadījumos, kur spēlīte ir uz dzīvību vai nāvi. Lai nu kā, vairums no mums tomēr vēlamies dzīvot. Dzīvot tik ilgi, kamēr varam. Tādēļ šie satricinājumi ir nopietni. Tomēr valdības nespēj tos novērst. Vainojam valdības vīrus un sievas, politiskās partijas, bet vai vaicājam, ka varbūt sava vaina ir arī mūsos pašos, kā to īpašā grāmatā (Jaunā pasaules kārtība un Mēs paši) apskata Jānis Kučinskis, kas dzīvo Jēkabpīlī un kas tapis par nopietnu temu iztirzātāju? Viņš iepazīnīs ar dažādiem domu gājieniem, izlasot

daudz grāmatu, no tām daudzas angļu valodā. Tā tad pārvalda šo valodu.

Zemestrīces, kas notiek tūlumā, mūs tieši neskar. Tās, kas notiek tuvumā, vai mūsos pašos, ietekmē dzīvi. Tā ir skaudra atziņa, pie kuņas nonākt nebūt nav tik viegli.

Latvija ir valsts, kas balstīta uz agrāko latviešu cilšu apmetņu vietām. Vai Kvebeka varētu būt šāda valsts, pateicoties tam, ka šie pirms daudziem gadu simteņiem uz dzīvi apmetās dažādi pasaules apceļotāji un dzīves ceļmalā pamesti ļaudis savās dzimtajās zemēs? Vai tai jābūt franciskai? Un ir vēl daudz citu jautājumu, kas politiķiem būs jāatbild, pirms tas notiks. Vai Lielmontrealā ir loģisks un gudrs risinājums? Jeb vai tas ir tikai politisks triks, kā panākt zināmas politiskas vienības uzvaru tās valstiskās būtības atziņās? Viss tas, saka, tiek veikts demokrātijas vārdā. Ja tā, mums, kā Kanādas un Kvebekas pilsoņiem, par kādiem mūs atzīst arī B. Landrijs, ir un būs sava teikšana. Lai mēs to veiktu lietišķi un pareizi, mums šim brīdim ir jāgatavojas. Un tāpat tas ir ar mūsu centrālo pārstāvniecību Kanādā - LNAK! Mums ir jājautā un jāmeklē risinājumi, kas noteiks kāda būs tās nākotne - vai tā pārveidosies, pastāvēs, vai pazudīs, kā pamazām pazūd daudz mūsu pasākumu, kas veidojušies pēdējos 50 gados, kas pavadīti šajā zemē - brīnišķīgajā Kanādā. Tas pats vecais - būt vai nebūt! □

PĀRPALIKUMI, PĀREJAS UN PAREĢOJUMI... JAUNU GADU SĀKOT

* Nežēlīgais 'progress'! Pagājušā gadā Kanādas mēslu bedrēs iešķūrēja tik daudz pamestu datoru un datoru daļu - 34 tonnas! - ka 'izlietotas tehnoloģijas' novākšanas krīzi gaida ne vien ekoloģijas aizstāvji, bet arī 'kaprači'. Kur tādu birumu liks šogad? Metalla un plastikas lūžņi nespūst, nepārveidojas. Tos nevar pārstrādāt, kā parasts ar papīriem un stikliem. Reiz auto kapsētas ierīkojām pieklājīgā attālumā; tagad jauncelāmo māju rajonos 'datorpildījumu' sāk atrast... pamatus rokot. Noziedot nederīgo 'tiem, kam nav'? Labi, bet tās nav drēbes, tie ir darba rīki. Arvien biežāk parādās norādījums - *lūdzu, tikai pagājušā gada modeļus, neko 'vecāku'...* ja domāts saņēmējiem nopietni palīdzēt.

* Pateicoties biljoniem, kas tika ieguldīti labojumu darbos, neuzplijās pareģotās 'Y2K' datoru avārijas - lai gan tieši gadu vēlāk norvēģu vilcieni 'atteicās ripot'. Tomēr... nekas nopietns. Uztraukumu sagādāja 'vienkāršākas' (un bistamākas) lietas. Ontārio pilsētiņā Vakertonā (*Walkerton*) viltoti pārbaudes dokumenti, nekompetents personāls (bieži - iedzēris) un vāja provinces kontrole veidoja 'sistēmu', kas saindēto dzeļamo ūdeni laida cauri pie iedzīvotājiem. ASV lielceļos izjuka un sprāga 'šaubīgi ražotas' *Firestone* riepas. Kūleņus meta *Forda* 'Explorer' un citi pustanka (piedošanu - 'sporta') modeļi. Sadursmēs iedrāzās braucēji, kas ievēribu pievērsa 'steidzīgām; mobilā telefona sarunām, nevis ceļa apstākļiem. Varbūt nedrošākā 'tehnoloģija' ir cilvēks, kad tam uzliek atbildību.

* Aizgājušais gads lieku reizi pierādīja, ka moto 'jo lielāks, jo labāks' ir - bleķis.

Air Canada, sagremojusi konkurentu *Canadian Airlines* aviofirmu, ir monopols. Tagad pasažieri bez izvēles bauda neticami vienalzīgus un dārgus '*Air Canada*' 'pakalpojumus'. 'Laimīgu ceļu!' tiem nav lieks novēlējums. Sūdzību ir tik daudz, ka dibināts īpašs izmeklēšanas birojs... pie tās pašas valdības, kas ('ar lielu optimismu') piekrita monopola iekārtošanai.

Microsoft firmu pagājušā gadā ASV tiesas process parādīja kā 'mežonīgu konkurentu', kas par katru cenu (vairākkārt nelikumīgi) centies noteikt datorprogrammu attīstību un izplatīšanu. Tiesnesis Džeksons par firmas vadības stāju: bērni, kas nemāk pieklājīgi uzvesties. Par tās prezidentu Geitsu (*Bill Gates*): tam piemēties Napoleona komplekss. Starplaikā 10 bistamākie datoru vīrusi bezbēdīgi 'braukuši cauri' *Microsoft* programmu, t. s., 'drošības caurumiem'. Mazāk naudu advokātiem, vairāk produktu uzlabošanai! Un arī iekšējās kultūras... jo firmu aicina tiesas priekšā 'izskaidrot' minoritāšu diskriminēšanas ('plantācijas mentalitātes') apsūdzējumus.

Ontārio province lika *Hamiltonas*, *Toronto* un *Otavas* rajoniem apvienoties 'lielpilsētās' - rēķinot, ka gājiens likvidēs daļu birokrātijas, standardizēs pakalpojumus un samazinās izdevumus. *Otavas* nodokļu maksātājiem vien solīja \$ 160M 'atlaidi', bet savādi... naudiņa izputējusi. Foršeta 'metro' veidošana *Montrealas*, *Hullas* un *Kvebekas* pilsētu apkaimēs izraisīja asus protestus. 'Kombinētā' elektrības piegāde nav pazeminājusi cenas. 'Sakniedētās' policijas vienības nav sekmīgāk apkaņojušas kriminālus elementus. Bet 'plānotājiem' piešķir brangas prēmijas...

Bombadier, no Liberāļu partijas draugiem *Otavā* jau 'aizņēmusies' biljonus, izkaulēja jaunas garantijas biznesmeņu dzeļu ražošanas projektam. Ko lai saka par *Nortel* vadoņa *Rota* (*Roth*) propagandu, ka 'viss, ko Kanādai vajaga, ir pasaules klases firmas'? Acimredzot, tādām arī vajadzīgs nemītīgs pabalsts - uz nodokļu maksātāju rēķina.

* Kā kuņam tas kapitālisms. Lielākais 'uzņēmējs' Ķīnā ir... sarkanarmija. Tai 'pieder' vesela rinda fabriku, kuģu, banku, importa-eksporta firmu... un, dabīgi, izdevīgi lētas cietumnieku darba spēks. Labi gan, rietumos iepērkot 'lētas mantas, ka par cilvēktiesībām daudz nedomājam - un austrumu virzienā sūtam jaunas tirgotāju delegācijas. Varbūt izdosies savervēt naudu nākošajam lielprojektam - koloniālā dzelzceļa būvei uz izvarotās *Tibetas* pusi...

* Tie, kam nekas nedraud - neliekas zinīs. ASV, Kanādas, *Otavas* pilsētas un LNAK padomes vēlēšanās piedalījās bistami zems 'jauno' (18-25 g. v.) skaits, resp., apmēram, 15%, 20%, 10%, 1% tāda vecuma balstiesīgo. Kāpēc? Parastā atbilde: *man politika/strīdi/organizācijas nav svarīgas lietas, tur it tikai šķandāli un korupcija, man ir sava dzīve, savas intereses, viss 'tas' ir kaut kur 'tālu prom' un man neko īstu, noderīgu nesola, uz mani neattiecas.* Man un es un sev... T. s., 'jaunā savtība', ieķērusies karjēras veidošanā, naudas raušanā, šaurā (līdzīga vecuma) draugu pulkā, siltumnīcas kultūrā - valdību un plašāku sabiedrību uzskata kā 'traucējumus'. Pat 'jaunsociāli' (Kanādā: NDP partijas), parasti galvenie 'aktivisti' (Kvebekā: 'militanti') pēdējās vēlēšanās 'pazuda' - un pāris iecirkņos tieši tādēļ 'progresīvi' kandidāti cieta neveiksmi. Kur jaunie palikuši? Viena daļa iziet ielās (piem., Sietlā un Prāgā, protestējot pret 'lielfirmu politiku', pret Pasaules tirdzniecības organizācijas noteikumiem). Cita atkāpusies pie datoru ekrāniem un tiklu sarunās 'organizējās pāri robežām'. Un vēl cita vienkārši pelna naudu, uzņēmīgākie dibina minifirmas. Viņi sapņo par 'neatkarību' (dabīgi, finansiālu). Savādi. Demokrātija devusi visas iespējas - bet viņi tajā nepiedalās. Kas noticis ar Kenedija moto - *neprasi, ko valsts dos tev, drīzāk prasi... ko es tai varētu dot?* Fonā skan *Džoni Mičelas* dziesma: *tikai kad tas pazudīs - zināsi, kas tev bija...*

* Ai, pareģotāji! Nometiet pretenzijas un meklējiet godīgāku profesiju. T. s., 'ekonomisti' (atkal!) neprata izskaidrot biržas untumus: tā patvaļīgi gāja augšā-lejā, lielākoties, uz leju. Izputējusi daudzas reiz ieteiktās 'jaunā

viļņa dot.com' (tikla tirdzniecības) firmas, tām līdzīgu akcionāru ilūzijas un cerības uz 'ātro miljonu'. Varbūt arī... pensijas gadu nodrošināšana. 'Neparedzētas' bija absurdi augstās benzīna un gāzes cenas (kamēr *Esso*, *Petro Canada* un citas eļļas firmas pieteica rekorda peļņu). Elektrības krīze Kalifornijā - galīgs 'pārsteigums'. Uz veselības pakalpojumiem gaidīja rindās - tad Ontario valdība 'atklāja', ka slimnīcās 'pazudušas' 10.000 māsiņu... Nekas! Konservatīvo *National Post* 'stūma' jauno *Alliance* partiju, bet uzvarēja 'vecie' Liberāļi. Par iedoloģisku mutē palaišanu (pretinieka nomelnošanu avīzē) *Alliance* vadonim Deijam (Day) lika maksāt \$ 800.000 sāpju naudu, bet rēķinu 'pievāca' Albertas provinces (konservatīvo) valdība. Reti tik smagi izgāzušies ziņu avoti, it īpaši televīzija, kā ar aplamo Floridas rezultātu pieteikšanu ASV vēlēšanu vakarā. Miljondolāru TV tīkli, 'analīti', bildītes bez gala... un iznāca ziepju operas. Pirms tam tie paši 'zinātāji' bez sāls noēda Klintonu, apsmīnēja Goru, tincinājās ar Neideru - un rezultāts ir... ar republikāņu piepakotās augstākās tiesas palīdzību 'knapi ievēlētais' Bušs. Un 'lietpratēji' ignorēja separatistu (*Parti Quebecois*) antisemitisko, etnocentrisko 'tumšo pusi' - tad provinces ministru prezidenta Bušāra (*Bouchard*) demisiju notēloja kā 'šoku'. Grūti būs tādā pretrunā virpulī kādam 'muldošās šķiņķa' (*chattering class*) pārstāvim dāvēt uzticību...

* Nabaga Putins! Grimst zemūdenes, militārie melo, deg televīzijas torņi, čečņi negrib padoties, visapkārt nelikumība, mafija, Maskavas un Pēterburgas ielās klaiņo 250,000 pamesti bērni, Grūzijā Staļina mazdēls solas 'istas' kompartijas dibināšanu, 'nodevēju' apšaušanu... bet Rietumos arvien jālūdz palīdzība, lai to tad 'režīma draugi' varētu 'izmantot' un noguldīt Šveicē. Krieviem vēl nav atausis, ka ir jāstrādā un ka kaut ko kvalitatīvu, tirgojamu jāražo, ka korupcija un izlaupīšana nav 'ekonomija', ka nevar pie savas morālās un alkoholiskās paralīzes mūžīgi vainot citus. Atrisinājums? Jāatjauno noziedzīgās padomijas himna! 'Jāiegrožo' ziņu avoti. Tāpēc bijušais čekas ģenerālis Kulagins, tagad padomdevējs ASV biznesmeņiem, brīdina... 'uzmanaties, tādā korupcijas bordeli naudu neieguldiet'; un par savu kolleģu Putinu saka - *viņa dvēsele pieder padomijas laikiem*. CIA kārtējais 'skats nākotnē' pareģo, ka Krievijas ekonomija turpinās 'jukt un rukt', salīdzinājumā ar ASV, 2025. gadā būs noslidējusi 1/5 daļas apmēros. 'Liela' valsts pievienojas 'trešajai pasaulei', ubaģiem, bet mētājās ar pretenzijām. Uspūtību. Putinu. Pūtīņu. Vārdu spēlē labākais ir franču variants: viņi smīn, kad saka 'Poutine'... jo *poutine* ir arī Kvebekas 'nacionālais' kartupeļu fritu komposts ar kausētu sieru un brūno mērci pa virsu... Cita izrunas iespēja? 'Putain' būtu - nu, paskatīties nepieklājību vārdnīcās.

* Jaungada sākumā baumoja, ka nopietni saslīmīti Irakas Sadams - un 'nelaimes' gadījumā valdnieka vietā nāksot vēl nestabilākais viņa dēls (kā nupat Kongo ar Kabilu). Labi gan, ka mēs esam gudrāki, attapīgāki, un tādus 'prezidentūras iemantošanas' gājienus nepieļaujam Rietumu demokratiņās...

* Sena lūgšana: *pasargā mani no ienaidnieka, bet vēl jo vairāk no savas puses stulbeniem*. Ienākošais ASV prezidents Bušs (džuniors) būs 'biezākais' brīvās pasaules vadonis kopš... nu, atmiņā izceļas Fordš, kas nezināja, ka Polija bija krievu okupēta; un papiņš Bušs, kas pusceļā uz Bagdadu deklarēja 'uzvaru' un apstādināja 'Tuksneša vētras' tankus. Tas pats Bušs seniors Ķījevā centās ukraiņus atrunāt no 'bistama nacionālisma' (resp., neatkarības), nez' ko ('stabilitātes' zīmē) solīja Gorbačevam Maltā un tikai divdesmitastotais pēc kārtas (aiz tādiem 'lieliem spēkiem', kā Īslande un Beļģija) atzina Latvijas atjaunoto ne-

atkarību. Tagad Polija pieprasījusi NATO pārbaudi, lai noskaidrotu, vai krievi Kaļiningradā nav novietojusi atomiskos ieročus. Vai Bušs džuniors pat mācētu teikt, kur pilsēta atrodama un kāpēc tāds krievu pūznis palicis Baltijas jūras krastā - ar personāla un ieroču tranzītiesībām pāri Lietuvai? Negaidiet atbildi. Jaunā ASV valdība 'stingri runās' (bet atkāpsies no pienākumiem pasaules mērogā), ierobežos palīdzību Krievijai (bet neaizstāvēs tos, uz kuriem tad krievi izgāzīs savu īgnumu), prasis, lai "Eiropa dara vairāk" (bet necentīsies paplašināt NATO sastāvu ar Baltijas un citu valstu uzņemšanu). 'Ka tik izdevīgāk un lētāk...' Vai, kā reiz teica Čemberlens, "Miers mūsu laikos".

Tādi ir tie rēķini - un tos, gaišreģi galvo, drīz piespēlēs tikai ASV dolāru un Eiropas 'ecu' ('euro') apmēros... jo Japāna tuvojas bankrotam, un citu nopietnu valūtu nav. Katru *dienu* pāri robežai izmainot mantas/pakalpojums \$ 1B vērtībā, Kanada ekonomiski ir jau ASV sastāvdaļa, lielajam kaimiņam 'lidzināsies' arī politiski un militāri. Amerikāņi nodosies izklaidei (viena 30 sek. sludinājuma iesprašanās cena Super Bowl spēles laikā - \$ 2,5M!), izliks savu 'zvaigžņu kaķu' aizsardzības širmi (pērkiet ieroču ražotāju akcijas!) un zem tā lepnī grozīsies, kamēr Eiropa cinas ar 'trako govju' sērgu, imigrantu plūdiem, 'etnisko tīrību' un Holivudas importiem. Vienīgais paredzamais 'labums', varbūt... drīz atkal lidos nelaimīgās Konkordes, ātrumā pieņemsies privilēģēto satiksme. □

2001. gada janvāri

Juris Mazutis,
Otvā

MĪTISKĀ SKAŅU PASAULE UN LATVIEŠU MŪZIKAS INSTRUMENTI

Skaņa kā parādība, šķiet, ir labi pazīstama. Vai tajā var atrast ko mītisku, jo skaņa taču ir svārstības, ko sadzird ar ausi? Tomēr nav tik vienkārši, jo, apcerot un iepazīstot tuvāk pat it parastu skaņu, tā izrādās vesela sarežģīta pasaule. Tā ir saistījusi ļauzu uzmanību jau kopš seniem laikiem tik daudz, ka kļuvusi par būtisku nojēgumu dažādās reliģijās un mītoloģijās.

Nereti skaņa tiek uzskatīta par visuma radīšanas spēku. Kur ir svārstības, kur ir enerģija, tur arī rodas pasaule, kosmos. Te vietā būtu minēt seno indiešu sakrālos tekstus, kur izteikta doma par to, ka pasaules ir radušās, kad dižais Brahma ir izelpojis, un šī izelpa, būdama sava veida kosmiskā skaņa, radīja visas mūsu redzamās un neredzamās pasaules. Arī citās domāšanas sistēmās skaņa tiek uzskatīta par radošu, sakrālu spēku. Te lai pieminam sufijus - ezotorisku islama sektu. Mūzikai sufiju praksē un rituālos ir milzīga nozīme. Viņuprāt, mūzikas instrumentu spēle, ja to dara dziļi un pilnvērtīgi, ir līdzvērtīga Dieva lūgšanai. Pilnvērtību nodrošina skaņas piepildījums ar *svaru*, tieši tā sanskritā skan šis vārds - '*svara*', un tas apzīmē dievišķās enerģijas, dievišķo trīsu klātbūtni. Te būtu vietā, kā jau šādos gadījumos parasts, minēt arī senos grieķus. Zināms, ka Pitagors un daži labs cits gudrais skaņu ir pētījis sīki un pamatīgi un ir šo to arī atklājis. Tāpat zināms, ka senajā Grieķijā ir izteikta ļoti loģiska doma: ja jau skaņa ir kāda priekšmeta regulāras svārstības, tad, acīmredzot, ikviena regulāra svārstība rada skaņu. Jautājums ir tikai par to, vai cilvēks ikreiz to spēj sadzirdēt. Priekšmets, kuŗa lielums ir samērojams ar cilvēka augumu, piemēram, stīga, rada cilvēkam uztveramu skaņu. Ja kustīgais priekšmets ir, teiksim, planēta, kas atrodas regulārā kustībā, tad tā arī rada skaņu, vienīgi cilvēka ausij tā ir nedzirdama. tomēr grieķi apcerēja arī šāda veida skaņu un radīja jēdzienu "sfairu mūzika", ar to apzīmējot kosmisko skaņu, ko savā kustībā rada visas planētas kopā.

Jūdu un kristiešu tradīcijā skaņas pārdabiskajam aspektam nav pievērsta tik liela uzmanība, tomēr ikvienam nāk prātā Vecajā derībā minētās taures, kas sagrāva Jērikas mūrus. Jaunās derības Jāņa evaņģēlijs iesākas tā: "Iesākumā bija Vārds, un Vārds bija pie Dieva, un vārds bija Dievs. Tas bija iesākumā pie Dieva. Caur viņu viss ir radies, un bez viņa nekas nav radies, kas ir [...]. Un vārds tapa miesa, un dzīvoja mūsu vidū". Šeit minētais 'vārds', protams, grieķiski ir 'logos', un logoss - tā nav tikai skaņa. Tomēr netieši arī šajā tekstā ir iezīmēts skaņas kosmogoniskais vai pat teogoniskais aspekts.

Un nu pievērsīšos skaņas fizikālajai dabai. Es gribētu uzsvērt domu, ka arī šādā aspektā skaņa ir sarežģīta parādība, tēlaini izsakoties - vesela savdabīga pasaule. Ieskanēdams kādu instrumentu, piemēram, iestrinkšķinot stīgu, šķiet, ka ir dzirdama tikai viena skaņa, tomēr ikviens, kas ir mācījies fiziku, zina, ka reālu priekšmetu akustīgās svārstības ir saliktas, tās veido gan pamattonis, gan daudzi virstoņi, un tie visi skan vienlaicīgi. Ar īpašiem paņēmieniem var nodalīt saliktas skaņas sastāvdaļas - virstoņus. Stīgu instrumentu gadījumā tā ir flāzoletu spēles tehnika. To lietojot, ir dzirdami atsevišķi virstoņi. Dažādu atsevišķu virstoņu izmantošana ir pūšamo instrumentu darbības pamatā. Piemēram, virstoņu svilpe, kas ir diezgan vienkāršs instruments - to veido gaŗa cilindriska caurule ar īpaši veidotu svilpes spraugu. Mainot iepūtiena leņķi, stiprumu, kā arī pēc vajadzības aizspiežot vai atverot svilpes vaļējo galu ar rādītājpirkstu, var izspēlēt diezgan daudz dažādu virstoņu. Turklāt vienlaicīgi, vājāk vai stiprāk, skan arī pamattonis. Šādu svilpi mēdza gatavot no koka mizas, ko vēlā pavasarī vai agrā vasarā īpašā veidā "nobraucija" no gaŗa, taisna zara. Vēl nesen esmu vērojis šādas svilpes gatavošanu Latgalē, un instrumenta gatavotājs man stāstīja, ka to esot spēlējis savās ganu gaitās. Spēlēšanās ar vienas skaņas sastāvdaļām ir arī citu mūzikas instrumentu darbības pamatā. Kā piemēru gribētu minēt vargas jeb varģānu. Šis instruments ir pazīstams visā Eirāzijā un vēl plašāk, arī Latvijā tam ir vairāku gadsimtu vēsture. Vargas ir viens no archeologu visvairāk atrastajiem instrumentiem Latvijā, parasti viduslaiku piļu tiešā tuvumā. Domājams, ka varģas Latvijā ir bijušas pilsētnieku deju mūzikas instruments, līdzīgi kā citās viduslaiku Eiropas zemēs. Instrumentu veido metāla rāmīti iestiprināta elastīga tērauda mēlīte. To iestrinkšķinot, ir vāji sazirdams viens tonis. Lai pastiprinātu varģu skaņu, metāla rāmītis ir jāatbalsta pret spēlētāja zobiem, un tad ir lieliskas iespējas spēlēties ar dažādajiem virstoņiem. Visu daudzveidīgo varģu skaņu spektru veido pamattoņa un dažādo virstoņu kombinācijas. Vēl 19. gadsimtā daudzi Vidzemes kalēji pratuši izkalt šo mūzikas instrumentu. Tā pašā gadsimta valodnieka Kārļa Kristiāna Ulmaņa vārdnīcā šis mūzikas instruments nosaukts par 'zobu spēlēm', vēl cits tā nosaukums ir 'biuvas'. Archeologi šo instrumentu mēdz saukt arī par ducekli.

Nobeidzot temu par spēlēšanos ar vienu skaņu, es gribētu pievērsties vienam no vissarežģītākajiem mūzikas instrumentiem - balsij. Šā instrumenta darbībā apvienojas gan stīgu, gan pūšamo, gan arī pašskanošo instrumentu elementi. Arī balss rada gan pamattoni, gan daudzus jo daudzus virstoņus. To kopums un savstarpējās attiecības ir svarīgas individuālā tembra veidošanā. Līdzīgi kā iepriekš apskatīto instrumentu gadījumā, arī balss skaņai iespējams "nodalīt" virstoņus no pamattoņa. Parasti ikdienā cilvēks to nedara, tomēr pasaulē ir zināmas dažas mūzikas kultūras, kur balss skaņas "sadališanas" tehnika jeb, t. s., "virstoņu dziedāšana" ir nozīmīgs muzicēšanas veids. Šādas virstoņu dziedāšanas sakarā ir svarīgi atbildēt uz jautājumu, ko tad isti uzskatīt par mūziku?

Nereti nākas dzirdēt, ka mūzika esot ritmisks noteikta augstuma skaņu sakopojums. Tiesa gan, vieni no svarīgākajiem mūzikas teksta veidošanas elementiem ir noteikta augstuma skaņas un ritms, tomēr arī troksnis var būt mūzikas radīšanas "izejmateriāls". Tā, piemēram, labi pazīstamā amerikāņu avangarda komponista D. Keidža kompozīcijās ir izmantota rakstāmmašīnu taustiņu klaboņa. Taču svarīgi, ka ar noteikta augstuma skaņām, trokšņiem, ritmu vien nepietiek, lai skaņu sakopojumu sauktu par mūziku. Te absolūti nepieciešama ir cilvēciskā faktora klātbūtne, sava veida kultūrpieredze, kas kādu noteiktu skaņu sakopojumu atšķir no citiem līdzīgiem vai nelīdzīgiem. Bez cilvēka līdzdarbības, bez viņa uztveres pieredzes, estētiskajiem un citādiem uzskatiem neviens skaņu sakopojums nekad nebūs mūzika. Tādējādi jāsecina, ka tik lielā mērā, cik atšķiras cilvēki, tautas, kultūras, tik atšķiras arī priekšstati par mūziku. Naīvi ir uzskatīt, ka mūzikas valoda ir universāla, saprotama visiem, vienmēr un visur. Tieši otrādi, nojēgums par to, kas attiecīgā vietā un laikā ir mūzika, arvienu mainās. Cilvēks jau kopš bērnu dienām iemācās, kas viņa kultūrtelpā tiek uzskatīts par mūziku, taču šie uzskati var vairāk vai mazāk mainīties pat viņa dzīves laikā. Piemēram, kāda avangardiska novirziena komponists publisko savu opusu, ko viņš pats uzskata par mūziku. Ja šis komponists ir gana atzīts, tad itin drīz arī citi pieņem to, ka līdzīga veida skaniskas parādības noteiktā situācijā uzskatāmas par mūziku. Un nu var turpināt pārdomas par skaņu vai, precīzāk, par tās radīšanu un radīšanā iesaistītajiem rīkiem - mūzikas instrumentiem. Turpinot iesākto skaņas mitoloģijas temu, vairāk mēģināšu pievērsties mūzikas instrumentu simbolikai un mitoloģiskajam sakarībām.

Pirmajā brīdī skaņu rīki šķiet parasti, līdzīgi daudzām citām lietām, tomēr tā tas nav. Ar katru mūzikas instrumentu ir saistīti noteikti priekšstati, atziņas, uzskati, tam ir sava veida mītiskā un laicīgā vēsture. Šie ārpus mūzikālie faktori būtu jāzina, lai spētu pilnībā novērtēt attiecīgo mūziku; pretējā gadījumā šī mūzika daudz ko zaudē, kļūst "plakana" un bezdvēseliska.

Vispirms es gribētu pievērsties jautājumam par mūzikas instrumentu izcelsmi. Pasaules tautu mītos mūzikas instrumenti tiek dievišķoti: dievi ir instrumentu radītāji vai arī viņi tos dāvina cilvēkiem. Tā, indiešu Sarasvati dāvātais instruments ir vina - strinkšķināms stīgu instruments. Grieķu Apolona instrumenti ir lira vai kitāra, un, tā kā pats Apolons ir saistīts ar izsmalcinātību, kultūru, ar virišķo aspektu, tad attiecīgs oreols piemīt arī šiem mūzikas instrumentiem. Turpretim pūšamais instruments auloss ir saistīts ar Dionisu, ar stihisko un dabisko, ar pirmatnējās enerģijas neapvaldīto plūsmu. Par mūsu koklēm radniecīgās somu kanteles izcelsmi vēsta somu-kareļu rūnas, un tajās ir teikts par dievišķo varoni Veinemeinenu (Vainämäinene), kas savu kanteli ir pagatavojis no milzu lidakas žokļiem, par stīgām nostiepjot jaunas meitenes matus.

Latviešu tradicionālajos priekšstatos uzskati par mūzikas instrumentu mītisko izcelsmi nav retums. Visvairāk šāda veida liecību ir par koklēm. Zīmīgi, ka tautas valodā samērā izplatīts nosaukums ir "Dieva kokles". Varbūt, ka tam pamatā ir pasaka, kuŗā vēstīts par to, ka Dievs dod kokles labsirdīgam jauneklīm kā atlīdzību par rokas pasniegšanu grūtā brīdī. Bez tam, tautas dziesmās nereti ir vēstīts par mītiskajiem koklētājiem - vasaras saulgriežu Jāni vai dievišķajiem dviņiem Dieva dēliem. Kokļu saistību ar debesīm un solāro sfairu pastiprina nereti lietotais instrumenta epitets "zelta kokles", kā arī solāro ornamentu "sauļiņu" rotājums uz korpusa.

Folkloras pētniekiem ir zināms vesels pasaku cers par, t. s., "dziedošajiem kauliem". Skan diezgan briesmīgi.

Tas izrādās visā pasaulē labi pazīstams pasaku tips ar savu numuru starptautiskajā Ārnes-Tomsona (Aarne-Thompson) pasaku klasifikācijā - nr. 780. Pasakas latviskā versija ir līdzīga starptautiskajai, īsumā tas būtu tā: "Jaunāko un skaistāko no trim māsām iemil tautietis. Par to vecākās ienīst jaunāko. Vecākās māsas pretojas jaunākās izprecināšanai, tādēļ visām tiek dots uzdevums iet mežā lasīt ogas - kuŗa pirmā salasīs, to precēs. Vecākās māsas jaunāko mežā nogalina un aprok, tajā vietā izaug koks. Tautietis, braukdam kokam gaŗām, dzird dziedāšanu un pagatavo no koka stabulīti. Pūšot stabulīti, visi uzzina par slepkavību. Jaunākā māsa tiek atrakta un atdzīvīnāta, bet vecākās mirst (vai tiek izdzītas plašajā pasaulē)."

Šā sižeta dažādajās versijās visā pasaulē ir divas māsas. Vecākā nogalina jaunāko, ieŗrūzot viņu ūdenī. Mūzikas instrumentu taisa tēvs un beigās vecākā tiek nogalināta tādā pašā veidā kā jaunākā. Latviešiem ir zināmi arhe-tipiski līdzīgas dziesmas varianti - par pastarīti, kas noslikst, tiek izskalota malā. Tur uzaug liepa, no kuŗas Dieva dēli vai brālis gatavo kokles. Redzams, ka dziesmas versijā "dziedošo kaulu" motīvs ir krietni izmainījies, tur iztrūkst vardarbības, un sižets ir daudz vairāk mītoloģizēts. Jebkuŗā gadījumā, "dziedošo kaulu" motīvs mūzikas instrumentus cieši saista ar mīta sfairu.

Attiecībā uz kokļu gatavošanu būtu jāpiemin daži ticējumi, kas ir patāli no ticējumu ŷanram tik raksturīgās reālītātes un kas tādējādi kokļu izcelsmes apstākļus "paceļ puscentimetru virs zemes". Tā, Latgalē un Sēlijā, tāpat kā Lietuvā, etnografi ir pierakstījuši ticējumu, ka koklēm koks esot jācērt tad, kad mājās kāds nomiris, bet nav vēl apglabāts. Nezinātājam tas varētu šķīst kā bezjēdzīgs aizspriedums, tomēr jāatzīst, ka pastāv kaut kādas sakarības starp šo ticējumu un tautas dziesmām par kokļu gatavošanu, kuŗu sižets būtu interpretējams kā miruša cilvēka dvēseles iemiesošanās kokā, no kuŗa tad vēlāk tiek cirstas kokles. Domājams, ka minētie motīvi apstiprina priekšstatu par koklēm kā par dziedošo, "apdvēseļoto" koku. Varbūt arī pats kokļu nosaukums ir saistīts ar šo priekšstatu. Zināms, ka Baltijas jūras austrumu piekrastes zemēs ir līdzīgi instrumenti mūsu koklēm, un tiem visiem ir radniecīgi nosaukumi: latviešu 'kokles', lietuviešu 'kanklės', igauņu 'kannel', somu 'kantele', karēļu 'kandeleh'. Ņemot tos par pamatu, valodnieki ir rekonstrējuši nosaukuma baltisko pirmformu 'kantlės'. Indoeiropiešu valodās valodas sakne 'kan-', lielākoties, ir saistīta ar dziedāšanu; te lai pieminam latīņu 'canere' - "dziedāt, spēlēt instrumentu", 'cantus' - "dziedāšana, dziesma", arī "buŗamvārdi, maģiska formula, skaņa, mūzika", senīru 'canim' "es dziedu", bretoņu 'kentel' - "dziedāšana", gotu 'hana' - "dziedātājs, gailis", sanskrita 'kankanaḥ' - "zvārguliši". 'Kantlės' dziedošais koks un, droši vien, tāpēc "dziedošais", ka tajā iemiesojies dziedoša cilvēka dvēsele.

Daudz interesantu lietu var atrast par mūzikas instrumentiem un to izcelsmi, un neparastus momentus var saskatīt pat tādā šķietami nenozīmīgā lietā kā materiāls, no kā instrumenti gatavoti. Piemēra pēc, es gribētu minēt ķīniešus, kam ir viena no pasaulē senākajām mūzikas instrumentu klasifikācijas sistēmām, zināma jau kopš 5. gadsimtā p. m. ē. (pirms mūsu ēras -red.). Ķīniešiem bija svarīgs materiāls, no kā ir taisīta mūzikas instrumenta būtiskā daļa. Viņi uzskatīja, ka dejošana ietekmē skaņas avotu, savukārt, no tā ir atkarīgi vēji. Imperatora Šuna laikā bija pazīstama 'pa yin' klasifikācija, kur visi instrumenti tika iedalīti astoņās klasēs, katra saistīta ar kādu no astoņiem materiāliem: metāls, akmens, zīds, bambuss, ķirbis, māls, āda, koks. Metāla instrumenti ir zvani, zvārguļi, gongi. No akmens ķīnieši mācēja gatavot īpašas formas skanīgas plāksnītes, pa kuŗām spēlēja, sitot ar koka āmu-

riņu. No zīda gatavoja stīgas, tādēļ ar zīdu ir apzīmēti stīgu instrumenti. Bambusa - tie ir pūšamie instrumenti. No sakaltuša ķirbja gatavoja gaisa tilpni mutes ēŗģelēm. No māla gatavotām apjomīgām svilpēm, mūsu latgaļu svilpauņieku līdziniecēm, ķīnieši mēdza piešķirt dažādu fantastisku dzīvnieku apveidus. Ādas instrumenti - tās ir dažādas bungas. Visbeidzot, koka instrumenti, līdzīgi kā māla svilpauņieki, bija dobji un tika gatavoti dažādu fantastisku dzīvnieku veidā, un pa tiem sita ar koka āmuriņiem.

Tāpat kā materiāls, nozīmīga ir arī skaņu rīka gatavošanas tehnoloģija, kas nereti robeņojas ar maģiju vai rituālu. Tiek sagaidīts, ka mūzikas instrumenta skaņai ir pārdabiska iedarbība, taču šādu rezultātu nevar panākt ar kuŗu katru parastu rīku. Tā, piemēram, Tibetā rituālās taurēs tiek gatavotas no vardarbīgā nāvē miruša cilvēka stilba kaula. Cilvēka galvas kauss kā rezonātors ir inku rituālajām stabulēm. Varbūt attāla līdzība ar minētajiem piemēriem ir Latvijā dokumentētajai bungu gatavošanai: lai tās būtu īpaši skanīgas, tām izraudzīto suni esot īpaši kaucīnājuši, ilgāku laiku pakarot auklā.

Ne mazāk svarīga instrumenta neparasto īpašību vairošanās izrādās forma. Tā var tieši vai netieši norādīt uz skaņu rīka pārdabiskām saistībām - ar viņpasauli, mītiskajiem senčiem, valdniekiem u. tml. Kā piemēru varētu minēt tropiskās Āfrikas bungas, kuŗas nereti gatavotas kā cilvēka atveids, turklāt ar skaidri samanām dzimuma pazīmēm. Var būt pat vesela bungu ģimene - virs, sieva un bērni. Noteiktās ceremonijās ar šādām bungām veic zināmu sociālo signalizāciju, izmantojot attiecīgā instrumenta simbolisko spēku, kas iemiesojies arī tā formā. Tomēr nav jādodomā, ka šāda parādība rodama tikai tālu ārpus Eiropas. Mūzikas instrumentu antropomorfizācija diezgan spilgti izpaudās baroka laikmetā: izciliem stīgu vai pūšamajiem instrumentiem deva cilvēku vārdus un to rotāšanā tika izmantoti antropomorfi elementi. Un vai kādam ir nācis dzirdēt, kā savu ģitāru raksturo latviešu flamenko meistars Andris Kārklīšs? Ģitāras apaļumi un stīgas kā mati - tā taču ir mīļotā meitene!

Ikdienā un svētkos nākas dzirdēt dažādus zvanus, tomēr vai kāds ir aizdomājies mazliet dziļāk? Kāpēc baznīcas tornī ir tieši zvans? Kādas īpašas nozīmes to nosaka? Skaidrs, ka zvanam ir signalizācijas funkcija. Zvans skolā vēsta stundas sākumu un beigās, zvanišana agrāk vēstīja ugunsgrēku vai kaŗa sākumu. Tomēr bez šīs zvanam raksturīgas arī citas funkcijas. Baltu kultūras areālā zvaniņi ir bijuši sieviešu tērpa sastāvdaļa, parasti pa trīs kopā. Šādi zvaniņi nav bijuši kuŗai katrai sievietei, bet meitai precību gados vai pat meitas kāzu tērpā. Zvani ir arī zirgu iejūga sastāvdaļa, it sevišķi kāzās. Vienu zvanu mēdz piestiprināt pie zirga loka, un zirgam ap kaklu lika zvārguļu jostu. Dažādi kultūras fakti ļauj apgalvot, ka zvanu skaņām piemīt maģiskas aizsardzības spējas - ciktāl skan zvani, tiktāl telpa ir "tīra" no ļauniem spēkiem, gariem. Zvans ne tikai attīra telpu, bet arī modina cilvēkā garīgas vibrācijas, arī aizsargā šo cilvēku. Zvani jaunavas tērpā, acimredzot, veic tieši šo aizsardzības funkciju: nodrošināt nākamā māti pret ļaunu garu ietekmēm, sargāt viņas auglības spēkus. Signalizācija un maģiska aizsardzība - tas viss kopā padara zvanus par to, kas tie ir.

Kokles latviešiem ir ļoti nozīmīgs un arī neparasts instruments. Tradicionālos priekšstatus par koklēm pamatīgi sagrozīja 20. gadsimta mūzikas dzīve, kad stipri pārveidotas kokles daudz spēlēja koklētāju ansambļos, tautas mūzikas instrumentus orķestros u. tml. Tomēr kokļu būtība ir spēlēšana pašam sev, ne citiem. Parasti mūziku spēlē kaut kam. Simfoniskajā koncertā orķestris spēlē klausītājiem, deju ansamblis spēlē deļotājiem, ielu mūzikants spēlē gaŗāmgāļējiem, trubadūrs spēlē iemiļotajai. Baltijas

tautu kultūrā koklēm bija pavisam citāda sūtība: koklēšana bija smalks veids, kā ietekmēt dažādus dvēseles stāvokļus. Krišjāņa Barona un citu autoru rakstos var atrast norādes par kokļu izmantošanu senos bērnu rituālos, droši vien, saistībā ar dvēseles pēcnāves ceļu. Ir izteikta doma par kokļu stīgām kā smalku individuālās dvēseles saiti ar kosmisko dvēseli. Lietuviešu organologs Romualds Apanavičs savā pētījumā pa kokļu senvēsturi izsaka domu, ka kokļu forma ir saistīta ar vienkoci - archeoloģiskās Narvas kultūras iedzīvotāju transporta un rituālās apbedīšanas līdzekli.

Turpmāko apceri gribētu veltīt kādam latgaļu sakām-vārdam un ar to saistītajai priekšstatu sistēmai. Šo sakām-vārdu no Stefānijas Ulanovskas 1891. gada publikācijas "Lotysze Inflant Polkisch" savos "Latviešu tautas ticējumos" ir pārņēmis Pēteris Šmits. Ticējums ar numuru 21375 ir atrodams nodaļā "Mūzikas instrumenti", un tas skan šādi: "Skripka ir nu valna, kūkle nu Dīva, garmonika nu cītumnika, stabule nu gona, bubeneņš nu suņa."

Amerikāņu zinātnieks Stīvens Reinolds (Stephen Reynolds) šajā ticējumā saskatīja, t. s., trīsfunkcionālo sistēmu, par ko ir runājis franču mitologs Dimezils (Dumesil). Apcerēdams indoeiropiešu galvenās dievības, Dimezils ir nonācis pie domas, ka dažādu indoeiropiešu tautu kultūrā nozīmīga ir, t. s., trīsfunkcionālā sistēma. Tas nozīmē, ka ir trīs galvenās dievības un ar tām saistīts sabiedrības, kā arī dažādu kultūras parādību trīsdalījums. Kā piemēru varētu minēt indiešu sabiedrību, kur jau Manu likumi noteica sabiedrības iedalījumu trijās varnās (mēs parasti lietojam no portugāļu valodas aizgūtu vārdu - 'kastās'): brāhmana, kšatrija un vaišja. Brāhmanas - tie ir svētnieki, kšatrijas - valdnieki un karotāji, vaišjas - zemkopji un tirgotāji. Te jāpiebilst, ka Manu likumos šūdras jeb kalpi netiek uzskatīti par pilnvērtīgu kārtu. Stīvens Reinolds minētajā latgaļu sakām-vārdā ir saskatījis Dimezila trīsfunkcionālās sistēmas atblāzmu. Viņaprāt, pirmie divi teicieni: "skripka nu valna, kūkle nu Dīva" ir saistīti ar pirmo funkciju, ar augstāko mitoloģisko limeni, turklāt, ar tādu šī limeņa variantu, kur, iespējams, kristietības ietekmē, ir izveidojusies bināra opozīcija - Dievs un Velns. Parasti Dievs un Velns pirmskristietiskajos priekšstatos netiek pretstatīti viens otram un šādā pāri nav sastopami. Tajā pašā ticējumā tālāk ir minēta "garmonika un cītumnika". Garmonika jeb harmonikas - tas ir labi zināms 19. gadsimta otrās puses instruments. Ja pieņemam, ka ticējums ir pastāvējis daudz agrāk nekā 19. gadsimtā, tad jāsecina, ka, acimredzot, ir notikusi veca, savu laiku pārdzīvojuša un tādēļ nesaprotama priekšstata aizvietošana ar aktuālāku. Garmonika kā aktuālāks instruments minētā ticējuma tekstā ir nonācis kāda cita instrumenta vietā. Zīmīgi, ka garmonika minēta saistībā ar cietumu - valsts varas reglamentu, un tas, saskaņā ar Dimezila sistēmu, būtu otrās funkcijas iezīme. Pirmā funkcija ir saistīta ar garīdzniekiem, sakrālo sfairu, tur ir Dievs un viņa binārais pretstats. Otrā funkcija ir saistīta ar valdniekiem un karotājiem, un cītumnieks ar to ir saistīts netiešā veidā. "Stabule nu gona" - gani, zemkopji, tirgoņi ir tipiski trešās funkcijas realizētāji. Visbeidzot, latgaļiem ir "bubeneņš nu suņa". Bubeneņš jeb bubyns, ir nelielas suņa ādas bundziņas, kaut kas līdzīgs tamburinam. Te vietā būtu pieminēt, ka viena no indiešu varnām ir 'čanadlas', un šo apzīmējumu varētu tulkot kā "suņu dirātāji". Tas tad nu būtu norādījums uz funkciju, kas ir ārpus trīsfunkcionālās sistēmas, uz zemāko kārtu.

Runājot par 'bybynu', ir jāpiemin, ka pats vārds ir slāvisms, aizgūts no baltkrievu vai krievu valodas. No poļu valodas ir aizgūta latviešu tautas dziesmās sastopama forma 'bambiņa'. Slāvu valodās 'buben', 'bemben' ir bungu vai

tamburīna apzīmējums. Te gribētos minēt Bauskas apkārtnē 19. gadsimtā pierakstītos vairākus vienas dziesmas variantus: "Sit bāba baubenu/ Ar bērna kāju,/ Kam virs nepirka/ Sudraba trīdeksni." Pirmajā brīdī tā šķiet diezgan grūti saprotama dziesma. Kas tā tāda 'bāba', to vēl varam iedomāties. Toties 'baubenu' es neatradu nevienā latviešu valodas vārdnīcā, pat Milenbacha-Endzelina vārdnīcā šis vārds nebija pienācīgi skaidrots. Tur gan bija cits vārds 'baubiens', kas nozīmē - 'uzsitiens'. Kas ir trīdeksnis, to mēs droši zinām - tas ir mūzikas instruments, kāta grabeklis. Pēc minētās dziesmas konteksta iznāk, ka baubens un trīdeksnis ir savstarpēji salīdzināmas vai pat atvietošanas lietas. Tātad, jādomā, ka baubens, tāpat kā trīdeksnis, ir kāds mūzikas instruments. Te vietā pieminēt, ka gandrīz visās slāvu valodās bungu vai tamburīna apzīmēšanai tiek lietots vārds, kuŗa rekonstruētā senslāvu forma ir 'bqben', un tas ir etimoloģiski saistīts ar vārdu 'baubens'. Tādējādi doma par baubenu kā par bungveidīgu instrumentu ir pamatoti arī etimoloģiski.

Paliek neatbildēts jautājums, kāpēc "baubenu sit ar bērna kāju"? Šajā sakarībā gribētu piedāvāt divas hipotēzes: pirmā - baubens ir archaisks mūzikas instruments, kuŗa lietošanā ir samanāmas šamanisma pēdas. Domājams, ka zināmā vēstures posmā Latvijā, tāpat kā citās Ziemeļu reģiona zemēs, šamanisms bija nozīmīga kultūras parādība. Ziemeļos ir dokumentētas situācijas, kad šamanu bungas spēlēja, tās sitot ar brieža bērna kāju. Tas varētu izskaidrot dainā minēto "ar bērna kāju". Jāatzīst gan, ka šāda versija ir nedaudz "aiz matiņiem pievilktā". Otrā hipotēze ir saistīta ar minētās tautas dziesmas dzejiskā saturā analīzi. Ļoti iespējams, ka dziesmā ir attēlota šāda situācija: sieva jeb bāba ir dabūjusi bērnu, bet "vainīgais" virs viņu neprec. Bērns jau ir tik liels, ka sit ar kājām pa vēdera ādu - baubenu. Vārdi "kam virs nepirka sudraba trīdeksni" nozīmē, ka netiek rīkotas kāzas, proti, tas ir ārļaulības bērns. Šāds tīri sadzīvīvs minētās dziesmas skaidrojums varētu būt diezgan ticams.

Nobeigumā - daži vārdi par dievu un velnu instrumentiem, un it īpaši par dūdām. Jau minēju instrumentu iedalījumu Apolona un Dionisa instrumentos. Kas īsti ir dūdas, šis senais un iespējams latviešu un arī citu tautu instruments? Ar prieku varu atzīmēt, ka dūdas nav tikai skotu vai iru instruments. Tās zināmā laika posmā bija izplatītas vai visā Eiropā un arī citās zemēs. Skoti un iri savas dūdas izplatīja, galvenokārt, ar, tā saukto, militārorkestru palīdzību. Tomēr arī Latvijā jeb, pareizāki sakot, Livonijā dūdas ir bijušas viens no visizplatītākajiem, populārākajiem instrumentiem 16.-18. gadsimtā. Vēstures dokumenti liecina, ka šajā laika posmā nevienas kāzas nav iedomājamas bez dūdinieka jeb stabulnieka. Latviešu valodā šā instrumenta nosaukumi ir 'dūdas', 'dūkas' vai 'somas stabules', un pēdējais nosaukums norāda uz svarīgu konstrukcijas detaļu - gaisa rezervuāru jeb somu. Ir nepareizi teikt 'somu stabules', jo somi šo instrumentu gandrīz nemaz nepazīst. Ilūkstē šā instrumenta nosaukums ir 'kulenes'. Tā kā apzīmējums "somas stabules" ir samērā grūti izrunājams, tad instrumentu nereti sauc vienkārši par stabulēm. Parasti folkloras tekstos minētais 'stabulnieks', it īpaši kāzās, ir domāts 'dūdinieks'. No Venstpils apkārtnes ir teiciens "Stabulnieks pūš dūdas".

Viena no pirmajām liecībām par dūdām Livonijā ir 16. gadsimta gravīra Sebastiāna Minstera grāmatā "Kosmografija". Salīdzinot ar folianta, kas glabājas Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā rokrakstu un reto grāmatu nodaļā, izmēriem gravīra šķiet pavisam niecīga - sērkokļu kastītes lielumā. Tajā apļa kompozīcijā ir attēloti velni, raganas un mūzikanti - dūdinieks, lautas un rata liras spēlmanis (rata lira ir īpatnējs stīgu instruments, tam ir taustiņi, ar kuŗu

palīdzību maina skaņas augstumu, kā arī rokturis, kuŗu griežot, tiek iekustināts koka rats, kas trinas gar stīgām kā bezgalīgs lociņš). Pirmoreiz Mīnsterā "Kosmografija" publicēta 1550. gadā, bet mūsu Hāzentēters (Hans Hasentōdter) 1547. gadā, un domājams, ka attēlotos mūzikas instrumentus viņš bija redzējis agrāk - 16. g. s. pirmajā pusē.

Te būtu vērts pieminēt kādu citu grāmatu - "Historia de gentibus septentrionalibus", kas publicēta Romā 1555. gadā. Šajā vēsturnieka Olava Magnusa Ziemeļu zemēm veltītajā darbā ir atrodama kāda gravīra, kas ir aprīnājami līdzīga Mīnsterā "Kosmografijā" atrodamajai. Tā pati apla kompozīcija ar dejojošiem velniem; aplis varētu būt kā pagāniskas kultūras simbols. Redzams arī lautists un dūdinieks, tādējādi arī šeit dūdas ir attēlotas saistībā ar velniem. 16. gadsimta Livonijas hronikā, ko sarakstījis Altazars Rusovs, ir aprakstīti krievu uzbrukumi Livonijai, kā arī tās sagrāve. Šajā hronikā vesela nodaļa ir veltīta livoniešu sadzīvei, kā arī raksturotas livoniešu izpriecas. Mums īpaši vērtīgs ir dūdošanas apraksts: "Jau sestdienā saradās zemnieki no liela attāluma ar sievām, meitām un kalpiem un tūlīt ķērās pie dzeršanas. Dūdas bija dzirdamas gandrīz jūdži tālu; tāda jautriība vilkāš cauru nakti līdz ritam. Pēc dievkalpojuma sākās no jauna dzeršana, dejas, dziesmas un lēkāšana, ka no liela trokšņa, sievu un meitu dziedāšanas un no daudzu dūdu skaņām, cilvēks varēja zaudēt samaņu." Nav brīnums, ka pret dūdām un dūdiniekiem tika noteikti bargi sodi. Tā 1753. gadā somas stabuļu lietošanu aprobežoja mazākos gada tirgos, bet 1760. gada 15. decembrī to noliedza pavisam, piespriežot miesas sodu stabulniekam un naudas sodu saimniekam. Pret dūdām un dūdošanu vērsās arī vēlākos laikos. Brāļu draudžu laikā Vidzemē dūdas daudzviet tika savāktas lielās kaudzēs un sadedzinātas.

Tomēr skaidrs, ka dūdas nav tikai "velnu instruments". Par spīti dēmoniskajai aurai un nepatīkai, ko instrumenta spēle ir izraisījusi zināmās aprindās, dūdas minētas vairākos kristīgos tekstos kā Dievam tīkams instruments. Ar cildinošiem un krāšņiem apzīmējumiem somas stabules ir apveltītas pirmajā latviešu Bībelē, ko sagatavojis Ernsts Gliks laikā no 1685. līdz 1691. gadam. Pat vēl Bībeles 1825. gada izdevumā somas stabules ir minētas kā instruments Dieva slavēšanai. Tur pašā pēdējā - 150. psalma 3. pantā ir teikts: "Teiciet Viņu ar skanīgām bazūnēm, teiciet Viņu ar soma stabulēm un koklēm." Diemžēl, tas pats pants Bībeles 1877. gada izdevumā jau skan tā: "Teiciet Viņu ar skanīgām bazūnēm, teiciet Viņu ar stabulēm un koklēm." Nav pārsteidzoši, ka mūsu kaimiņzemju - Dānijas un Zviedrijas - vecos baznīcu sienu gleznojumos somas stabules ir attēlotas eņģeļu rokās. Un patiesi, vai tad dūdas tik ļoti atšķiras no ērgelēm? Tām tāpat ir daudz stabuļu, gaisa rezervuārs, tās tāpat tiek darbinātas ar gaisa palīdzību. Gribētu piebilst, ka mūsdienās jau vairākkārt esmu dūdojis kristiešu - luterāņu un katoļu baznīcās, un to atsaucīgi novērtējuši gan draudžu dalībnieki, gan priesteri. □

Valdis Muktupāvels,
Rīgā

⊗ ⊗ ⊗ ⊗ ⊗ ⊗ ⊗

VĒSTURNIEKI UN PATIESĪBA

(Turpinājums rakstam "Putina imperijas sākums", kas bija publicēts MLB Ziņotāja Nr. 1./622. slejās, no 9.-11. lpp.)

1. Kādēļ vēsturnieki, kā, piem., A. Ezergailis un Dr. teol. H. Biezais, nemeklē vēsturiskas patiesības pagātnē? Savos vēsturiskos apskatos, grāmatās un rakstos bez kā-

da pamatojuma nākuši klajā ar vēsturiskiem apgalvojumiem, ka latvieši ar varu mobilizētie, kā arī brīvprātīgie uzskatāmi par vācu varas kara kalpiem, virsnieki par tautas nodevējiem un Hitlera līdzskrējējiem? Vai, tiešām, viņi nekā nezina vai negrib zināt, ka latviešu tauta atradās vācu muižniecības verdzībā 700 gadu. Vai viņi nezina, ka latviešu un igauņu karavīri vēl tikai pirms kādiem 20 gadiem, 1919. gada Cēsu kaujās galīgi un izšķirīgi sakāva vācu muižniecības kombinētos vācu kara pulkus?

Pirms ķerties pie kādiem nopietniem vēsturiskiem apgalvojumiem, tiem būtu vajadzējis kaut drusciņ iepazīties ar 1941. gada sāpīgiem apstākļiem, iespējamībām un neiespējamībām.

Ja latviešu mātes un sievas vāciešus Liepājas un Rīgas ielās sagaidīja ar prieka saucieniem un ziediem, tas nebija nekādā ziņā uzskatāms par vācu varas atbalstīšanu, bet brīvības un atpestīšanas izpausmi pēc Baigā gada šausmām. Iknaksnīgām sirds drebēšanām un baiļu sajūtām, kas neļāva gulēt. Katru mirkli varēja sagaidīt gaiteņos smago zābaku soļus un stiprus klauvējienus pie durvīm. Rezultāts bija kāda tuvinieka aizvešana uz neatgriešanos. - Par politiķiem, pretestības kustības dalībniekiem runājot, tie ātri uzzināja vācu diktatoriskās valdības atbildi. Tā tad pirmajās vācu okupācijas nedēļās kļuva skaidrs, ka tādu brīvu Baltijas valstu nebūs.

Vai cilvēks ar skaidru domāšanu var saprast vai izskaidrot to, ka vai nu mobilizētie, vai nemobilizētie igauņi un latvieši ies palīgā varai, kas viņu tautu iegrūdis jaunā verdzībā? Nē, un vēlreiz nē! Latviešu mobilizētā viru un jaunekļu masa kopā ar saviem uzticamiem virsniekiem nolēma nepretoties vācu nelegālai okupācijai. Viņi izvēlējās no diviem ļaunumiem to mazāk sāpīgo un paklausīt diktatoru mobilizācijas pavēlēm. Izdevīgā izkārtojuma rezultātā latviešu karavīri zvērēja paklausību vācu virspavēlniecības pavēlēm tikai cīņās austrumu frontē un vēlāk - varonīgi aizstāvēt savu tēvzemi.

Maskavai un tās komunistu ideoloģijas un propagandas akadēmiķiem, kas "rakstīja" Pad. savienības vēstures notikumus tādā veidā "kā tiem vajadzēja notikt" pārvērtā Latvijas un Igaunijas karavīrus par fašistiem, nacistiem, slepkavām, žīdu šāvējiem un visādiem citiem noziedzniekiem. Šāds "vēstures" bija pa prātam žīdu organizācijām un tas dažādās versijās iepaticies arī dažiem "ievērojamajiem" latviešu vēsturniekiem. - Jāpiebilst, ka uz Maskavas "vēstures datu un čekas dolumentu fabrikās izgatavoto dokumentu un liecību pamata" žīdu kara noziedznieku mednieki arī centušies pataisīt daudzus nevainīgus latviešus, igauņus un citu tautību cilvēkus par "kara noziedzniekiem". Dažus, ka Demjanuku u. c. izglāba no pakāršanas vai citādas nāves tuvinieku lielu pūļu rezultātā sameklēto patieso liecinieku sameklēšana utt.

Tā kā arī tagadējai Krievijas varai nepatīk Baltijas valstu nacionāli noskaņoti patrioti, kuŗu vidū dzīvo vēl daudzi kara pārcietuši karavīri, Krievijas valdība turpina komunistu ideoloģijas propagandu un tāpat apsūdz latviešu un igauņu karavīrus par nacistiem utt. Pēdējā laikā uzklidusi nopietnāka visas latviešu tautas apvainošana visu Latvijas žīdu šaušanā. Melnajā grāmatā lasām: Vācu militārās komandatūras pašās pirmajās dienās pie savām komandatūrām sastādījušas 700 (!) latviešu pašaisardzības (un pašattīrīšanas) komandatūras, kuŗu uzdevums bija nošaut visus Latvijas žīdus!" Vai var vēl izgudrot kādu lielāku neļēdzību! Ja kāds to varējis, tad vienīgi Maskavas tagadējās valdības ricībā paturētā citā vārdā nosauktā čekas melu un viltoto dokumentu un liecību fabrika... Tāpat žīdu tautības prof. Roberts O. Freedman savā rakstā jau spējis pieminēt, ka latvieši nošāvuši tūkstošiem Latvijas žīdu. Te skaidri saskatāma Maskavas propaganda, kas grib nomel-

not Baltijas tautu uzņemšanu Eiropas Savienībā un NATO... Kā varēja nedaudzās vācu komandatūras dažu dienu laikā nodibināt tik plašas latviešu komandatūras? Tādu skaitu pat nedēļas laikā nevarētu sameklēt. Nekādas mobilizācijas tajā laikā vēl nebija. - Otra lieta - vācu militāro komandatūru uzdevums nebija rūpēties par židu šaušanu, bet gan par Sarkanarmijas sakaušanu. Treškārt, istos latviešu patriotus un godīgus cilvēkus likt pie savu gadu desmitiem ilgo draugu un kaimiņu nošaušanas varētu piespiest tikai čekas poļitruki, stāvēdami katram aiz muguras ar pistoli.

Arī pašos pamatos šī mulķīgā propaganda nesaskan ar patiesiem faktiem. Vispirms, militārais uzdevums nebija nodarboties ar Latvijas židu šaušanu. Armijas komandierim gan bija dots rīkojums vajadzības gadījumā izpildzēt ar židu transportu un to apsargāšanu islaicīgai pārvešanai no viena okupēta apgabala uz otru, vai no vienas noietnes uz otru.

Otrkārt, ģen Štālekera 15. oktobra ziņojums (gads nav minēts), kurā pieminēta pasaka par Latvijas židu šaušanu pirmajās vācu okupācijas dienās. Tajā laikā ģenerālis bija tālu no Latvijas un komplektēja āriešu rases tīrības aizsardzības Ostlandes apgabala speciālo uzdevumu grupu (Einsatz Gruppen) sagatavošanu.

Vajadzētu apzināties, ka, t. s., "galīgais izkārtojums" - 6 milj. židu likvidēšana nebija vācu tautas izgudrots vai nolemts pasākums, bet Vācijas nacionālsociālistu partijas un diktatoriskās valdības lēmums. Starp citu, iekļūšana nacistu partijā bija desmit reizes grūtāka nekā iestāšanās KP. Tur uzņēma tīrīšanu vāciešus, kas piederēja pie tīras "āriešu rases"... "Galīgā izkārtojuma" realizēšanai nodibināja valsts mēroga organizāciju ar komisijām vai nodaļām visos apgabalos, arī okupētos... Nodaļu vadītājiem bija stingri noteikts lietot "izkārtojuma" istenošanā tikai tīrīšanu vāciešus un nevis sveštautiešus. "Svarīgā darba" benžu uzdevumi bija uzticēti speciālām darba grupām, kas bija apzīmētas ar alfabeta burtiem no A līdz Z.

Nodaļu vai apgabalu vadītāji bija uzticami un augsti partijas biedri ar SS ģenerāļa gradu vai pakāpi. Tāds, acimredzot, bijis arī Štālekera. Arī viņam bija jāpilda augstākās organizācijas vadības noteikumi. Vācu SD jeb šī drošības dienesta latviešu izpalīgu uzdevums bija bez okupētās zemes un okupācijas varas drošības garantēšanas arī židu transportu apsardzība, soda noņemtu un getto apsargāšana utt. Ar židu šaušanu SD un tās palīgvienībām nebija nekādas darišanas. Latviešu SD palīgvienībās ievilināja ar solījumiem, ka tie varēs meklēt rokā lielos komunistus, čekas aģentus, spieģus, ziņotājus un deportāciju līdzdalībniekus... Šajā darbā, diemžēl, tiem bija ļoti niecīgas sekmes. Latviešu SD izpalīgos labprāt uzņēma padomju varas sodītās personas. To vidū bija krietni patrioti, bet bija arī kriminālnoziedznieki - slepkavas, laupītāji un citi blēži. Lielākā daļa no tiem esot piedalījušies "nadzīgā" židu transporta apsargātāja Arāja grupā... No tā arī radusies viņa palama par židu šāvēju, ko Maskava un židu organizācijas veikli un atkārtoti izmantoja. Cik esmu sapēmis ziņas no vācu laikrakstiem, vācu tiesa, kur Arājs bija apsūdzēts par židu šaušanu, ne židu, ne čekas vai citi liecinieki nevarēja apliecināt, ka tie būtu redzējuši vai dzirdējuši Arāju šaujām židus vai dodot pavēles to šaušanai. Pēc vācu informācijas viņam nebija atļauja to darīt.

Vispār židu iznīcināšanas jautājums Latvijā līdz šim bijis tik vienpusīgs un balstīts uz Maskavas melu dzirnu propagandu, ka tur nāk viena viltota apsūdzība pēc otras un visas par katru cenu grib pataisīt latviešu kaņavīrus un latviešu tautu par savu židu slepkavām. Šis smagais jautājums būtu vispusīgi jāizmeklē, kā no vācu un angļu viedokļa, tā no viltoto Maskavas un židu organizāciju

pretstatību viedokļa. Fakts šeit ir tas, ka miljoniem latviešu var apliecināt, ka istis latviešu cilvēks nekad nav šāvis kādu židu. Izņēmumi varētu būt kādi čekisti, kas bija vainojami pie latviešu tautas iznīcināšanas tragēdijas. To vidū bija vairāk krievu un citu tautu piederīgie, nekā židu... - Lai židu un latviešu attiecības un gadu desmitiem ilgo draudzību un saderīgo sadzīvi labāk saprastu, būtu jāiepazīstas ne tikai ar Latvijas valdības nostāju pret židiem un vispār minoritātēm Latvijā, bet arī ar to, kā latviešu tauta sadzīvoja ar saviem citu tautību kaimiņiem un līdzpavalstniekiem...

Pats biju viens no Latvijas minoritāšu grupas pārstāvjiem, tādēļ zinu un pazīstu šo jautājumu pašos pamatos... Biju igauņis, kas kopš 1918. gada kļuva par Latvijas pavalstnieku. Dzīvoju Veclaicenes pagastā, Valkas apriņķī, kur bija jebšu dzīvoja krietns skaits igauņu lauksaimnieku. Latvijas valdība deva tiem atbalstu savas valodas skolu iekārtošanai, skolotāju algām. Tur bija Igaņu biedrība, koris, teātra grupa. Pagasta valdē ievēlēja arī vairākus igauņus. Saderība un sadarbība bija nevainojama. Pagastā bija 4 klasīgā igauņu pamatskola. Netālā Alūksnes pilsētā, kuŗas apkārtnē dzīvoja vairāk igauņu, bez visa minētā bija 6 klasīga igauņu pamatskola. Igaņu skolās bija atvēlēti līdzekļi arī internatam, kuŗos tālāk dzīvojošie skolnieki, sevišķi ziemā, varēja dzīvot ilgāku laiku. Igaņu skolās mācības bija nedaudz grūtākas nekā latviešu. Bez igauņu valodas, literatūras un vēstures bija jāmacās arī viss tas pats par Latvijā. Skolnieki to darija labprāt. Alūksnes skolai bija liels nams. Tur bija laba bibliotēka ar abu valodu grāmatām, vieta biedrībai, teātrim un citām nodarbībām. Igaņu tautības skolniekiem bija viegla iekļūšana Alūksnes ģimnazijā.

Tādas pašas priekšrocības bija citām Latvijas minoritātēm, ieskaitot židus. Alūksnē tiem visam klāt bija sava sinagoga. - Vispār Latvijas valdības minoritāšu kultūras autonomija bija viena no priekšzīmīgākām Eiropā! Par to jau ir daži židu un latviešu attiecību pētītāji, kas nopietni piegājuši šim jautājumam, rakstījuši. Mazāk zināms ir tas, kā noritēja draudzīgā latviešu tautas un sabiedrības sadzīve ar židu sabiedrību un židiem vispār.

Tālāk dažas manas atmiņas:

Kā mazs zēns, būdams Veclaicenes pagastā, kur manai mātei un onkulim piederēja lauku veikals lielā un vecā Gārdas krogā, ko vēlāk pārdēvēja par Ozolkalniem, bieži apstājās židu tautības linu, ādu un dažkārt arī lopu uzpirceji, kas apbraukāja apkārtējos pagastu lauksaimniekus. Viņi bieži plašā krogus istabās ēda kopā ar mums vakariņas, kuŗas māte laipni piedāvāja visiem ceļiniekiem. Mūsu pagastā neviens, liels vai mazs, nešķīroja židus no latviešiem vai igauņiem. Visus uzskatīja par līdzīgiem cilvēkiem.

Vismaz reizi katru vasaru onkulis sūtīja savu uzticāmo kalpu un palīgu Aleksi ar piekrautiem atspeņu ratiem un lielo zirgu uz Rīgu. No turienes arvien atpakaļ atveda veselu kravu ar veikala precēm. Kad biju jau 10 gadu vecs, onkulis atļāva man doties Aleksim līdz uz Rīgu. Brauciens ilga 6-7 dienas. Dažas naktis pārgulējām vecajos krogos Vidzemes šosejas malā, kur no veciem laikiem bija krogs vismaz ik pa 10 km. Dažas skaistas naktis gulējām lielajos ratos šosejas malā, kur lielais Juncis mielojās treknā zālē ar sapatām kājām. Kādā vietā iznāca satikties arī ar čigāniem, kas tuvumā ar saviem ratiem un kulbu bija apmetušies mežmalā. Kurināja uguni un cepa jēra kājas un gurnus. Jērs esot "pirkts" kādā tuvējā saimniecībā. Viņi atnāca arī pie mums paciemoties un pacienāja ar garšīgo gaļu. Kad viņi aizgāja, Aleksis bridināja mani, ka mums jāguļ uzmanīgi, jo čigāni, projām braucot, mūs varētu apzagt...

Lielu prieku sagādāja jau pa tālu gabalu ieraugamie Rīgas torņi... Šo skaisto braucienu, vezumu vilkšanai apgādātām atsperēm un citām piebūvēm, pieminu speciāli tā gala mērķa dēļ. Tas bija Gurēviču ģimenes vairumtirdzniecības veikals Dzirnāvu ielā, kur vacais Gurēvičs - žīdu ģimenes veikala galvenais īpašnieks - bija iekārtojis plašu "Iebraucamo vietu" ar vietām pajūgiem, pat pāris stallus zirgu novietošanai tāliem iebraucējiem un visapkārt iebraucamai vietai izbūvētām vienkāršām istabām pārnakšpotājiem...

Vecais Gurēvičs pazina Aleksi. Kad uzzināja, ka viņa veikala pastāvīgais apmeklētājs bija mans onkulis Vidriķis, bija pret mani ļoti laipns. Šī vairumtirdzniecības veikala apmeklētāji, galvenokārt, bija lielie lauksaimnieki no Rīgas apkārtnes, sevišķi Zemgales puses. Viņi tur iepirkās cukuru, sāli, smalkos miltus, siļķes veselām mucām, lauku mēslojumu utt. Tur bija arī visādas citādas mantas, protams, veselām kastēm vai mucām, kas bija vajadzīgas lauku veikalniekiem. Cenas bija ļoti mērenas un par tām neviens nekaulējās. Veikalā iegriezās arī vēlāk. Neviens īn nelikās par to zinām, ka veikals piederēja žīdu ģimenei.

Alūksnes ģimnazijā man labs draugs bija Dāvids Vasermanis. Viņš bija priekšzīmīgs skolnieks, labs sportists. Sevišķi kopā ar igauni Tuvikeni viņi bija labākie aizsargi ne vien ģimnazijas, bet arī Alūksnes pilsētas futbola vienībā... Dāvids mani reiz aizveda uz savām mājām, iepazīstināja ar savu tēvu. Viņam bija maza cepurīte uz galvas vidus un kāda lente ap roku un elkoni. Kopā ar Dāvidu vesela grupa ģimnazistu aizgājām iepazīties arī ar Alūksnes sinagogu. Ieejot gribējām nonemt savas ģimnazistu cepurītes, bet Dāvids teica, ka tās jāpaturot galvā. Neviens par mums nelikās ne zinām. Nelielos pulciņos tie turpināja savu "bubināšanu". Visiem bija galvā maziņas un apaļas tumšas krāsas cepurītes.

Pirmos darba gados Rīgā iepirkos lētos žīdu apģērbu veikalos Marijas ielā, kur man ieteica dikti kaulēties, pirms kaut ko nopērk. Tas tiešām palīdzēja. Dažkārt bija jātaisās prom un jāiet blakus veikalā. Tādā gadījumā iepriekšējais iznāca ārā un sauca atpakaļ... Vēlāk, kad bija jāuzņem Letas vārdā ārzemju viesi, pirku savus uzvalkus, bikses un svārkus Rīgas Jockey kluba vārdā nosauktā veikalā, kas arī piederēja žīdiem.

Letā sadraudzējos ar žīdu tautības redaktoru Vaintropu. Viņš bija ļoti laipns, draudzīgs un inteligents cilvēks. Apdāvināts valodās un zināšanās vispār. Profesors Latvijas Universitātes valodu nozarēs, jo labi pārvaldīja franču, angļu, vācu un latviešu valodas.

Divus gadus mācījos Tartu. Otrajā gadā internatā nedzīvojam. Kopā ar kādu turīgāku draugu noirējām privātu dzīvokli. Sagadījās, ka mūsu mājas apakšējā stāvā atradās Tartu žīdu studentu korporācijas. Bieži saskrējāmie ar žīdu korporācijām un fukšiem. Draudzīgi aprunājamies... To vidū bija arī studenti no Latvijas. Vai LU arī bija žīdu korporācijas, nezinu... Es būtu pateicīgs, ja kāds no vēsturniekiem izdibinātu to, kas latviešu tautu vai nelielu tās daļu pēkšņi pārvērtis par žīdu ienaidniekiem? Vai šim apgalvojumam vispār ir kāds patiess pamats? Varbūt ārzemju žīdu organizācijas ir pārmērīgi aizrāvušās ar sava holokausta izklieģšanu. Līdz ar to palīdzējušas Maskavai un tās rokas puīšiem nomaskot un novirzīt aizmirstībā komunistu 100 miljonu nevainīgu cilvēku masu slepkavības visā pasaulē?

Būdams nodarbināts žurnalistikā vairāk kā 66 gadus, esmu atradies šo traģisko notikumu centrā. Esmu pārdzīvojis Latvijas ziedu laikus, tās brutālo iznīcināšanu, Baigo gadu, vācu okupantu ienākšanas posmu. Kaŗa gados no pirmās leģiona dibināšanas dienas līdz Miera līgumam esmu bijis Latviešu leģiona kaŗa ziņotājs. Veselu gadu pa-

vadiju kopā ar latviešu un igaunju kaŗavīriem amerikāņu gūstekņu nometnē. Pēc iznākšanas no gūsta, Arvids Klāvsons, kas viens pats gatavoja lielās latviešu nometnes Eslingenā laikrakstu "Latviešu Ziņas", aicināja mani sev palīgā. Starp citiem darbiem redakcijā bija arī laikraksta "techniskais redaktors". Līdz ar to katru nedēļu pavadīju dienu vai divas laikraksta spiestuvē Ludvigsburgā. Bieži tur "sadūros" ar spiestuves darbiniekiem viņu īsajos atpūtas brīžos, arī ar vairākiem vācu vietēja laikraksta redaktoriem. Pavadīju 4 dažādu pilsētu spiestuvēs 6 gadus. Vairāki spiestuvju vadītāji un arī daži redaktori kļuva pat draugi. Pilsētas, kuŗās atrados ilgāku laiku, atradās dienvidrietumu un Dienvidvācijā. Tur ieguvu diezgan labu ieskatu par to, kā vācu tauta raudzījās uz diktatorisko Hitlera un viņa nacionālsociālistiskās partijas tirrāniju. Guvu arī vācu vienkāršās tautas domu pārskatu par NS partijas āriešu rases tīrības organizāciju.

Kā redaktori, tā vienkāršā tauta bija gandrīz vai 100% nostājušies pret "galīgo izkārtojumu". Viņiem nepatika arī Francijas un Anglijas aizkāršana. Liela daļa gan atzina Baltijas tautām sāpīgo "Ostlanes" apgabala nodibināšanu, veco vācu virskundzības atjaunošanu un izplešanos uz austrumiem... Varētu arī stāstīt par līdzīgu vācu zemnieku nostāju, bet tā nevienam neinteresē.

Kāpēc komunistu pēcteči - Maskavas valdībai un krievu tautai nav uzlikta nekāda kolektīva atbildība - sodi vai izdarīto milzīgo zaudējumu atlīdzināšanas pienākums?

Ir mums žīdu tautības Latvijas un žīdu apstākļu speciālisti, kuŗu vidū, pirmām kārtām, jāmin Franks Gordons, kas tagad dzīvo Izraēlā, ekonomisko zinātņu speciālists Naums Lipšics, kas tagad dzīvo ASV. Pēdējā sirds lieta kļuvusi padomju okupācijas varas un čekistu asinsdarbu pētišana un žīdu dzīves attēlošana Latvijā, kāda tā patiesībā bijusi. Viņš lasījis par to referātus, rakstījis rakstus utt. Par savu darbu Latvijas labā nesen apbalvots ar Triju zvaigzņu ordeni.

Katrā ziņā vajadzētu noskaidrot, kādā veidā šis Latvijas valsts un tautas nomelnošanas raksts nokļuvis Melnās grāmatas slejās. Tā vien šķiet, ka tur iejaukta kāda "melna roka". Varbūt, ka tur iejaukti pat latviešu tautas ienaidnieku veiklie aģenti, kuŗu skaits Latvijā un Igaunijā, kā arī šo tautu ārzemju centros, sniedzas simtos...

Cerams, ka Latvijas godīgajai un kārtīgajai prezidentei ar kādu uzticāmu atbalstītāju palīdzību izdosies šajā absurdaļā visas tautas un valsts negoda izplatišanas akcijā ievest kārtību un atspēkot netīros apvainojumus, kuŗiem nav nekādu reālu pamatu.

Zināšanai - dažas no Latvijas Centrālās Padomes sēdēm pēckaŗa gados notika latviešu nometnē Eslingenā, Vācijā. Tur piedalījās redaktori A. Klāvsons un Lambergs, seniors. Tur dzīvoja arī viens no vadošiem LCP darbiniekiem - sūtnis un Latvijas Sarkanā Krusta direktors Roberts Liepiņš. No angļu joslas sēdēs parasti piedalījās plkv. Vilis Janums un Jānis Niedra. Ja ne citur, tad R. Liepiņa arhīvos būtu daudz kas atrodams par LCP kustību abu okupāciju laikā, kā arī materiāli par objektīviem faktiem žīdu šaušanā Latvijā. LCP rūpējās ne vien par pretestības kustību pēckaŗa Latvijā, bet gādāja par latviešu leģionāru atlaišanu no gūsta un to goda aizstāvēšanu. Visi minētie LCP darbinieki jau atrodas viņsaulē, bet vadītāju arhīviem vajadzētu būt saglabātiem.

Par šo jautājumu "Latvija Amerikā" slejās 2000. g. 18. oktobrī daudz ko objektīvu uzrakstījis Artūrs Goba Ziemeļlatvijā. Tātad, atrodas vēl cilvēki, kas var iemest skaidrību Latvijas žīdu šaušanas jautājumā. Tas palīdzēs atspēkot un parādīt latviešiem Latvijā un, galvenokārt, Eiropas valstīm, ka latviešu tauta nepieder pie žīdu šāvēju tautām.

□

Leo Švarcs, Kalifornijā

VĒSTURI VIRZA IDEJAS, KURĀM MĒS TICAM

Jau seno ķīniešu domātājs un valstsvīrs Konfūcijs uzsvēra, cik svarīgi pēc juku laikiem ir atjaunot sabiedrībai svarīgāko jēdzienu patieso nozīmi. Ko nozīmē un kam nepieciešams cilvēks, ģimene, valsts, politika, darbs, kultūra, reliģija, zinātne, māksla, tautsaimniecība, vitietis, sieviete, labdarība, nelietība utt. Valoda un tajā ietvertie jēdzieni ir cilvēka domāšanas instrumenti. Ja ir sagrozīti jēdzieni, cilvēks vairs nespēj skaidri domāt. Ja mūsu sabiedrībā valdītu pareiza jēdzienu izpratne, diez vai izdotos ārzemju diversantus pasniegt par sekmīgiem ekonomistiem, zagļīgus blēžus ar sīkbodnieku dvēselēm - par politiķiem un valstsvīriem, netīru biznesu - par labdarību, tautsaimniecības sagrāvi - par sasniegumiem un stabilitāti ekonomikā, valsts kolonizāciju - par neatkarīgas valsts mērķi, zagšanu un laupīšanu (privatizāciju) - par ekonomikas attīstības pamatuzdevumu, kalpošanu perversu cilvēku gumei - par mākslu un tml.

Sajaukt cilvēkiem prātu - tas ir viens no sātana papēmieniem, ar ko cilvēku atraut no Dieva un pakļaut grēku verdzībai (patmilai, elkdievībai, mantrausībai, lepnībai u. c.) Sātana kalpiem, kas to dara, Svētajos rakstos veltīti vārdi: "Bēdas tiem, kas jaunu sauc par labu un labu sauc par jaunu, kas tumsību tur par gaismu un gaismu par tumsību, kas rūgtu dēvē par saldu un saldu par rūgtu! Bēdas lai tiem, kas tikai pašu acis ir gudri un prātīgi tikai paši savās iedomās! Bēdas lai tiem, kas ir varoņi viņa dzeršanā un spēka vīri reibinātāju dzērienu darināšanā, kas dāvanu dēļ attaisno vainīgo un atrauj taisnību nevainīgajam! Tādēļ tāpat, kā uguns aprij salmus un kā sakaltuši stublāji saplok liesmās, tā saplaks viņu sakne kā prauli un viņu ziedi aizlidos kā putekļi, jo viņi ir atmetuši tā kunga Cebaota bauslību un nicinājuši Israēla Svētā vārdu."

Prātus sajaukt var arī pats Dievs, ja tauta vai cilvēks ir palicis augstprātīgs un pārāk tālu atsvešinājies no Dieva pasaules likumsakarībām. Svētajos rakstos šādu aktu simbolizē Bābeles tornis. Lai izjauktu cilvēku augstprātīgos plānus, Dievs tiem sajauc valodas. Par zināmu Bābeles torņa projektu var uzskatīt arī marksisma revolūcijas plānus, kad marksisti nolēma atteikties no Dieva un uzcelt pilnīgi jaunu, pārāku pasauli. Dievs padomju cilvēkiem sajauc valodas. Lai gan visi it kā saprata krievu valodu, tomēr vairs nevarēja saprasties savā starpā, jo bija sajaukta jēdzienu nozīme - vienu un to pašu vārdu katrs saprata citādi. Tā padomju cilvēki pārstāja saprasties un iznīcināja savu "jauno pasauli", ko paši kopīgiem spēkiem bija uzcēluš.

Jēdzienu īsto, dabisko nozīmi cilvēkiem jā māca un jāieaudzina jau no bērnības: vecākiem, skolai, turpmākajā dzīvē. To var darīt arī kā Jēzus Kristus vai garīgās atdzimšanas sludinātāji - ar līdzībām un personīgo piemēru.

Viens no efektīvākajiem harmoniskas audzināšanas papēmieniem ir klasiskā māksla. Klasiskā mūzika un klasiskās mākslas formas ieaudzina cilvēkā harmoniju, nepatiku pret dažādām pārmērībām, novirzēm un kroplībām. Zinātniski noskaidrots, ka pat augi labāk aug klasiskās mūzikas pavadījumā, garīgā un intelektuālā darba darītājiem domas labāk raisās klasiskās mūzikas pavadījumā vai pēc izcīlu mākslas darbu baudīšanas. Klasiskā māksla dod optimismu un paceļ cilvēka standartus. Tāpēc tautai ļaīlas valdības aktīvi atbalsta klasisko mākslu un arī tautas mākslu (pasakas, tautas dziesmas, miklas), kas sevišķi nodērga bērniem. Turpretī Disnejlendā un tai radniecīga produkcija, kas pārpludinājusi Latviju, bērņus maitā: padara tos egoistiskus un nejaukus, sniedz sliktu piemēru. Pēc valdības attieksmes pret klasisko un tautas mākslu var nekļūdiģi spriest par tās lojalitāti tautai un patriotismu.

Cilvēka attieksmi pret sabiedrību, valsti un cilvēci vislabāk audzina klasiskās drāmas un traģēdijas: Šekspīra, Sofokla u. c. darbi. Vai nav zīmīgi, ka līdz ar brīvā tirgus reformām klasiskā traģēdija kā žanrs gandrīz pazuda no Latvijas teātru skatuvēm? Ja arī kādu klasisku lugu vēl rāda, tad tā tiek holivudizēta, banalizēta un sakropļota. Pat Raiņa lugā "Pūt, vējiņi" sieviešu kārtas varones pasniegtas kā lezbietes, citā lugā Jānim Kirstītājam bikšu priekšā piesiets gumijas penis un tml. Kāpēc jaunā vara tā baidās no klasiskās mākslas?

Klasiskā traģēdija liek skatītājam pārdzīvot drāmu un līdz ar to arī dziļi pārdomāt savu un visas sabiedrības dzīvi. Parasti traģēdijas rāda, ka cilvēki un tautas sevi iznīcina cilvēku vai to vadoņu muļķības un glēvuma dēļ. Traģēdijās netiek izceltas individuālu cilvēku ikdienas ciešanas, bet vairāk visas sabiedrības morālās slimības, pašnīcināšanās un katastrofa, ko pati sabiedrība vai tās vadītāji izsaukuši pār sevi. Klasiskā drāma sniedz vērtīgu pamācību: ja sabiedrībā notiek kas nelāgs un ja nekas netiek darīts, lai to novērstu, agrāk vai vēlāk tas noved līdz pilnīgai katastrofai.

Traģēdijas skatītāji no teātra iziet labāki un apskaidrotāki, nekā ienākuši. Ne jau tāpēc, ka kāds būtu moralizējis vai sludinājis cēlus ideālus, bet tāpēc, ka traģēdija liek skaidri saskatīt to kļūdu, kas noved līdz katastrofai. Traģēdija palīdz līdzīgas kļūdas saskatīt arī reālajā dzīvē. Drāma parāda, kā katastrofa novēršama. Cilvēki no klasiskās traģēdijas iznāk optimistiskāki, jo jūt, ka cilvēcei draudošās katastrofas ir novēršamas un pat nojauš, kā tas būtu darāms. Cilvēki pēc klasiskās traģēdijas saprot, ka ar visādām muļķībām, glēvumu vai nelietību nav jāsamierinās, bet jānostājas aktīvā pozīcijā, lai novērstu katastrofu.

Arī mēs pašlaik esam liecinieki un līdzdalībnieki hamletiskai traģēdijai. Hamleta traģēdija bija tā, ka viņš nespēja pārvarēt vecos aizspriedumus, ierasto vai laikmeta modes diktēto fatālo attieksmi. Viņš baidījās no jauniem, vēl nepārbaudītiem principiem, lai arī nojauta to esamību un glābjošo raksturu. Lai gan izšķīrās jautājums - būt vai nebūt? - Hamlets tomēr izvēlējās bezjēdzīgu nāvi un pazudināja arī savus tuviniekus un tautu: "Šīs bailes mūsu prātu musina un liek mums paciest to ļaunumu, kas ir, ne steigties tur, uz nezināmām tālēm. Šī apziņa mūs visus dara glēvus, un veselīgam gribas sārtumam ir jāsirgst ar domu bālumkaiti; un nodomiem visdziženākajiem tā irst pamats, netop tie nekad par darbiem" (V. Šekspīrs, *Hamlets*).

Idejiskais bankrots Latvijā pašlaik ir dziļš un nomācošs. Vecās kārtības azistāvji ar apbrīnojamu ietiepību atkārtoti jau apnikušās panākumu formulas un utopiskos solījumus (līdzīga parādība bija vērojama PSRS norieta periodā). Vispārējā vilšanās un šo runu neatbilstība dzīves realitātei ir garīgi paralizējusi un sašķēlusi gandrīz visu sabiedrību. Pēc ES priekšrakstiem pieņemto likumu neatbilstība mūsu apstākļiem, iespējām un vajadzībām ir radījusi vispārēju tiesisko nihilismu. Tiesa, Latvijā netrūkst cilvēku, kas var un grib piedāvāt alternatīvus attīstības principus, bet viņi nespēj apvienoties un mobilizēties, viņiem liegts vārds un piekarinātas nievājošas birkas. Pie varas esošie tik ļoti baidās no jaunām idejām.

Turpretī tie perversie burlaku gabali, kas tagad pārpludinājuši TV ēteri, video salonus un teātru skatuves, cilvēkus padara zemiskus, piepilda ar iracionālām bailēm, pesimismu, nodevīgām tieksmēm, perversiem instinktiem un slimīgām fantāzijām, kā arī vēlmi tās īstenot savā dzīvē, to sagraujot un izpostot. Šī koloniālā surogāta produkcija cilvēkus atrauj no dzīves realitātes un ir daļa no romiešu "maizes un izpriecu" kultūras. Tāpēc, ja arī naukas kalpībā nodotie teātri vairs nerāda klasisko mākslu, to vajadzētu darīt cilvēkiem pašiem. Katrā pagastā vai

priekšpilsētā veidojamas pašdarbības teātru kopas, kas iestudē un saviem kaimiņiem rāda klasisko drāmu. Svinīgos pasākumus jāpavada ar klasisku, dvēseli atkausējošu mūziku. Kam ir iespējas, klasiskā mūzika jāielaiž savā mājā, jāpieradina pie tās bērni. Tas jūtami atvērto mūsu sabiedrību. Televīzija, kamēr tā ir tāda kā tagad, būtu izslēdzama vai arī vērojama kritiski, tāpat kā degradējošie FM radio kanāli.

Ši pasaule nav absolūta jaunuma, egoisma un zemāko jūtu iemiesojums, kā to reizēm cenšas mums iegālvot daži modernie filozofi un ideologi. Tā ir fašisma ideoloģija. Patiesībā pasaule ir radīta pilnvērtīgai cilvēku kopdzīvei un neierobežotai attīstībai. Ģeniālais vācu filozofs un tautsaimnieks Leibnīcs to postulējis tā: **ši pasaule ir vislabākā no visām iespējamām pasaulēm**. Tomēr, lai šajā vislabākajā pasaulē sekmīgi dzīvotu, cilvēkiem un tautām ir jāievēro daži universāli morālas dabas principi, kurus mēdz saukt arī par dabiskajām tiesībām vai Dieva likumiem. Ja kāda sabiedrība iznīcina pati sevi - tāpat kā noziedznieku banda, kas nespēj sadalīt laupījumu. Diemžēl, šajā procesā smagus zaudējumus cieš arī kaimiņi un citi nevainīgi cilvēki. Vēzi var izoperēt, bet, diemžēl, tas jau ir paguvis samaitāt pārējo organismu. Amorāla sabiedrība izzūd bez pēdām, kā kādreiz izzuda Babilonija, Čingishana imperija, senā Roma u. c. Arī PSRS sabruka ne jau tāpēc, ka tajā bija sociālisms vai plānota tautsaimniecība, bet gan tāpēc, ka šī sistēma morāli degradējās. Pēc visa spriežot, pašlaik vēstures tiesas priekšā jāstājas visai Rietumu civilizācija, kas smagi sasirgusi ar egoismu, parazitismu, pret dabiskām tieksmēm un elkdievību. Arī Latvija pašlaik ir šīs Rietumu civilizācijas sastāvdaļa, mūsu politiskās institūcijas un partiju sistēma ir morāli sapuvušas un intelektuāli izkurtējušas. Tās vairs nav ne glābjamas, ne reformējamas, šī sistēma ir jānomaina ar morāli pilnvērtīgāku sistēmu, kas būtu saskaņā ar Dieva likumiem. No tā būs atkarīga mūsu nākotne.

Patiesībā vēsturi virza idejas, kurām mēs - sabiedrības kritiskais ipatsvars - esam noticejuši un pieņēmuši. Ja mēs no saviem vadītājiem pieņemam idejas, ka politika nav saistāma ar morāli, ka politika ir spēja panākt kompromisu starp dažādām cūcībām un interesēm, ka politika ir netīra, ka atļauts ir viss, kas nav aizliegts ar likumu, ka katram jā rūpējas tikai par savām cūcīgajām interesēm un savu labsajūtu, ka valstij nav jāatbild par savu pilsoņu labklājību un vispārējo attīstību utt., tad pēc tam nenākas brīnīties, ja mēs patiešām dzīvojam morāli netīrā, cūcīgā valstī, ja mēs atkārtoti ievēlam cūcīgas valdības un paši esam nopiesti beztiesisku lopu un vergu stāvoklī.

Bet mēs taču varējām šīs amorālās idejas nepieņemt un pastāvēt, ka politika ir saistāma ar morāli, ka politika ir augstākā valsts pārvaldes māksla, ka patriotisms ir tikumiska kalpošana tautai un visai cilvēcei, ka tiesības (likumi) ir jā saskaņo ar tikumības normām, ka valsts galvenā misija ir rūpes par sabiedrības kopējo labumu un vispārējo valsts attīstību, ka interešu konflikti kopējā labuma vārdā ir jāpārvērš par interešu harmoniju, ka katram cilvēkam jā mīl savs tuvākais kā pašam sevi, ka kultūrai jābūt optimistiskai un audzinošai, ka stipra, veselīga ģimene ir galvenais plaukstošas valsts priekšnoteikums, tāpēc tai jābaida arī vispusīga valsts aizsardzība un tml. Vai nav viegli saprast, ka tādā gadījumā mēs dzīvotu pavisam citā valstī, ar pavisam citu nākotnes perspektīvu?

Ja šāda likumsakarība ir skaidra un pieņemama, tad jādomā, kā panākt, lai to pieņemtu sabiedrības vairākums, lai tā kļūtu par visas sabiedrības dominējošo ideju. Citiem vārdiem, kā iesākt un iekustināt sabiedrības garīgo atdzimšanu. Vēsturē atrodami daudzi piemēri.

Nāk prātā, ko Rietumu trimdas latvieši stāstījuši un rakstījuši par savu svētīgo pieredzi pēc kara bēgļu nometnēs, kurās tie pavadīja vidēji 5 gadus. Katrā barakā dzīvoja vairākas ģimenes, kurās labākajā gadījumā atdalīja no griestiem pakārta sega. Vienā barakā dzīvoja gan bijušais ministrijas ierēdnis un godājamais profesors, gan parasts sētnieks vai bijušais strādnieks. Te nu viņiem radās brīnišķīga iespēja pārsprīst neseno dzīvi Latvijā, līdz mīlēm izanalizēt savas ilūzijas, iedomas un maldus, paraudzīties uz savu bijušo dzīvi pavisam no cita redzes leņķa, atmetot vecos stereotipus. Var teikt, ka tie bija ļoti grūti laiki: nabadzība, neziņa par nākotni utt. Bet var teikt arī, ka tie bija brīnišķīgi garīgā pacēluma, jaunrades, sirsnības un savstarpējās palīdzības laiki.

Kopējā nelaime tuvināja visdažādākos cilvēkus, lika just un veicināt kopējās intereses, zuda nesenās barjeras, kas līdz tam bija šķēlušas un sadrumstalojušas egoismā iesīkstējušo Latvijas sabiedrību. Visi dzīvoja draudzīgi, cilvēki rakstīja grāmatas, gāja deju kopās, lasīja lekcijas (bez maksas), izglītojās, dziedāja kori, spēlēja teātri, lūdza Dievu, sportoja. Tādu, kas dzēra, zaga vai piedalījās kontrabandā, bija ļoti maz. Vienā ziņā nometnes dzīve cilvēku pārvērtā pārcilvēkos, atraisīja tiem agrāk apspiestās spējas un talantus. Kad daļa šo latviešu pēc tam iebrauca Kanadā, latviešu volejbolisti 9 gadus pēc kārtas bija valsts čempioni volejbolā. Montrealas Latviešu Sporta kluba sievietes uzvarēja pirmajā Kanadas čempionātā, virieši ilgi ieņēma otro vietu - reizēm aiz Toronto, bet citreiz aiz Vanuveras latviešiem. Bija tas gars, ka mēs, latvieši, esam neuzvarami. Latviešu treneri vēl ilgi trenēja arī kanadiešu volejbola komandas. Vēl tagad pusaizmirstajos sporta klubos glabājas latviešu gūtās balvas un trofejas. Bet šo gandrīz olimpisko spēļu limeni mūsu puīši sasniedza, 5 gadus spēlējot volejbolu bēgļu nometnēs.

Raugoties uz mūsdienu trimdas latviešiem, no sākotnējā trimdas gara nekas nav palicis. Bet sākumā latviešu vidū galvenais sarunu un rūpju temats bija pašpalīdzība. Visas trimdas organizācijas, arī *Daugavas Vanagi*, kas pēc tam tika ievilkas netīrajā politikā, sākotnēji darbojās tikai kā latviešu pašpalīdzības organizācijas. Gatavība ziedot kopienas labā bija ļoti dziļa un augstākā mērā nesavtīga. Vēlāk šis gars papildinājās arī ar censonību, kas latviešu kopienām ļāva ātri un pamatīgi nostiprināties jaunajās mītnes zemēs. Arī šajā periodā turpinājās savstarpējā palīdzība un uzpurēšanās visas kopienas labā. Milzīga nozīme šajā procesā bija reliģiskajām draudzēm. Tie, kas jaunajā zemē bija iebraukuši agrāk, uzņēma savās mājās jauniebraucējus, tos pabaroja, apģērba, palīdzēja iekārtoties darbā. Grūti pat iedomāties, kas būtu noticis, ja latviešu bēgļi pēc kara būtu ieceļojuši vienā zemē un apmetušies vienā apgabalā. Varbūt līdz mūsdienām tur būtu radusies jauna valsts vai plaukstošs autonomas apgabals (kā franču Kvebeka), bet Rietumu iestādes parūpējās, lai latvieši tiktu izmitināti gandrīz visos kontinentos un izklidināti kur kurais. Vai šī bēgļu pieredze mums nerāda drošu ceļu, kā nepazust grūtos laikos? Vai līdzīgu pieredzi nepiedāvā arī brāļu draudžu kustība XIII gadsimta Vidzemē, par ko esmu minējis savas grāmatas nodaļā "Nodevības tradīcija Latvijā"?

Latviešu trimda Rietumos dod mums arī citu mācību - kā sākotnēji saliedēta un solidāra sabiedrība var isā laikā degradēties un izirt, iegrimt glēvā pašapmierinātībā un pašlabuma meklējumos. Vismas 99% trimdas latviešu, kas tagad taisa veiksmīgu karjeru Latvijas politikā vai biznesā, nav atbraukuši, lai palīdzētu savai Dzimtenei. Viņi šeit pārstāv savu "mītnes zemi", kādus finanču grupējumus vai pat Rietumu slepenos dienestus, kas tos algo caur dažādu Rietumu universitāšu fondiem. Ir arī dubultagenti, kurus

aptveroša tautas kustība. Pirmais galvenais kustības lozungs, ar ko mobilizēt cilvēkus, varētu būt par genocīda novēršanu Latvijā. Protams, katra kustība sākas no dažiem cilvēkiem, kas sludina sabiedrības dziļākajam vēlmēm atbilstošas idejas. Šai kustībai jābūt vienotai un ar vienotu mērķi: Latvija kā vispārējās labklājības valsts, bet kustības sastāvdaļām **praktiski** jādarbojas visās dzīves jomās: garīgā atjaunošanās, laicīgā izglītība, informācijas izplatīšana, klasiskās kultūras izplatīšana, materiālā pašpalīdzība un cilvēku aprūpe, cilvēka tiesības, jaunatnes audzināšana, sabiedriskā drošība, tautas politiskās akcijas, arodbiedrību organizēšana un darbība, starptautiskie sakari, politiskā izglītība, no starpniekiem neatkarīga saimnieciskā darbība u. c. Visās jomās mums jānācās strādāt visas tautas labā, kalpot savai tautai. Nevienš labs darbs nevar būt mazs vai nenozīmīgs, jo lieli pāversieni sastāv no šķietami maziem darbiem. Kustības mērķis nedrīkst būt varas sagrābšana, lai gan zināms kustības kodols var piedalīties Saeimas un pašvaldību vēlēšanās, lai nodrošinātu no starptautisku tiesību viedokļa nevainojamu varas maiņu Latvijā. Kustības pamatuzdevums ir jau tagad radīt jaunās valsts modeli, kas pēc varas maiņas dabiskā ceļā pārņems visu Latviju. Kustībai pēc iespējas katrā apdzīvotā vietā jārada jaunās valsts struktūras iedīgļi, kas atbilstu visas sabiedrības un nākotnes valsts vajadzībām. Tā būtu kā pagaidu māja, kuŗā uz celtniecības laiku apmestos un darbotos jaunās mājas celtnieki. Svarīgi, lai tā nebūtu revolūcija no augšas, kāda bija 1988.-1990. gadu dziesmotā revolūcija, bet augtu no sabiedrības dziļēm, no katras ģimenes, no katras sabiedrības šūnas. Tā kā pašlaik sabiedrībā valda bezdarbs un daudzi cilvēki ir izspiesti no aktīvās dzīves aprites, aktivistu šādai kustībai nevajadzētu trūkt.

Lai nodrošinātu gludu varas pāreju, kustībai jāatrod un aktīvi jāizmanto savi piekritēji arī esošās varas struktūrās un sabiedriskās iestādēs, kuŗas būs nepieciešamas jaunajai Latvijai. Pamatīgi jāizanalizē šo struktūru līdzšinējā darbība un jau laikus jāizstrādā jauni principi, pēc kuŗiem šīs iestādes darbosies jaunajā valstī. Jādomā arī par jaunas konstitūcijas projekta, vēlēšanu likuma un citu nepieciešamo juridisko aktu sagatavošanu.

Sākotnējā kustības veidošanas posmā nevajadzētu steigties. Veidojot struktūras apdzīvotās vietās, jābalstās uz atbildīgiem cilvēkiem, uz kuŗiem var paļauties, jāizvairās no provokātoriem un psihiski nelīdzsvarotiem cilvēkiem. Pirmajiem aktivistiem jāorganizē plašākas publikas izglītība, ņemot piemēru no veiksmīgām sociālām kustībām, kā brāļu draudzēm Vidzemē, Martina Lutera Kinga kustības Amerikā u. c. Nākamais posms varētu būt politisku akciju rīkošana, plašāku sabiedrības masu iesaistīšana un mobilizēšana. Aktīvi jānostājas pret visām nevēljamām: Latvijas infrastruktūras iznīcināšanu, ārvalstu koloniālo interešu iespiešanos, brīvā tirgus izpausmēm, kas iznīcina mūsu ražotājus, masu informācijas līdzekļu kaitīgo politiku, kultūras degradāciju un tml. Šim nolūkam der gan parasti mītiņi, gan ilgstošas boikota akcijas, streiki, pasīva pretošanās, ceļu bloķēšana u. c. Sabiedrībai jānācās solidarizēties ar visiem slāņiem un nozarēm, kas sākušas protesta akcijas, kā zemniekiem, skolotājiem, transporta strādniekiem pensionāriem, bērnu mātēm u. c. Jānoraida varas mēģinājumi sabiedrību sašķelt vai sarīdīt. Līdz šim varai ir izdevies sabiedrību sašķelt un katru apstrādāt individuāli. Protams, akciju prasībām jābūt saprātīgām, nedrīkst aprobežoties tikai ar ekonomiskām prasībām (algas, pabalsta vai budžeta palielināšanu, subsīdiju piešķiršanu un tml.). Jāprasa vispārēja politikas maiņa, kas atbildēt visas sabiedrības interesēm. Ja ir iespēja, vēlams sarīkot arī referendumu par sabiedrībai svarīgu tematu, kas mobilizētu

masas un tās piesaistītu kustības stratēģiskajiem mērķiem.

Ir brīnīši, ka enerģētiku arodbiedrību apvienība "Energija" spēja iniciēt referendumu pret "Latvenergo" privatizāciju. Doma ir laba un atbalstāma, bet, manuprāt, jau novēlota un nepietiekama. Jebkuŗā gadījumā valdība spēs izlocīties no sev nevēlama rezultāta, saduļķot ūdeni un privatizāciju veikt citā formā. Latvijas tāvoklis ir nolaiests tik tālu, ka nepieciešams tautas balsojums par daudz svarīgām lietām, no kuŗām, protams, ir atkarīgs arī "Latvenergo" liktenis. Referenduma galvenajam jaujumam, manuprāt, ir jābūt par valsts suverēnitāti. Mūsu tauta nekad nav pieprasījusi ne šoka terapiju, ne totālu privatizāciju vai brīvo tirgu. Priekšvēlēšanu kampaņās, diemžēl, nav notikusi diskusija par valsts attīstības principiem - bija tikai apdullinoša reklāma. Vēlētājiem jāļauj nepārprotami izvēlēties starp diviem pretējiem Latvijas nākotnes modeļiem.

Pirmais ir līdzšinējais modelis: atteikšanās no valsts suverēnitātes, pilnīga pakļaušanās globālistu un ES diktātam, kompradoru valdība, kas pilda starpnieku lomu starp globālo oligarchiju un beztiesīgo tautu, valsts neiejaukšanās ekonomikā, izglītības, zinātnes, veselības aprūpes un kultūras atstāšanā brīvā tirgus stihijai, sociālais darvinisms (izdzīvo nekaunīgākie un stiprākie), feodālas attiecības sabiedrībā, mierīga līdzāspastāvēšana un pat saaugšana ar organizēto noziedzību, politikas atraušana no morāles, totāla privatizācija, brīvais tirgus, šaura un perversa cilvēka tiesību traktēšana, atteikšanās no ģimenes institūcijas kā valsts pamatelementa, strauja tautas izmiršana, morāles relativisms, partijas kā finansiālo grupējumu apkalpotājas.

Otrs būtu suverēnas valsts modelis: vispārējās labklājības princips, valdības atbildība tautas priekšā, valsts atbildība par harmonisku sabiedrības attīstību, aktīva valsts regulējošā un stimulējošā loma ekonomikā, iztikas minimuma, pajumtes, vispārējās izglītības, visiem pieejamas veselības aprūpes un citu ANO deklarēto cilvēka tiesību pilnīga nodrošināšana, tautsaimniecības orientēšana uz jaunu materiālo un garīgo vērtību radīšanu, nevis tikai patērēšanu, iekšējā tirgus saprātīga aizsardzība, pilnīga valsts kontrole pār stratēģiskajām jomām un nacionālajām bagātībām, tiesiskuma apvienošana ar universālajiem morāles principiem, sabiedrības sargāšana no izvirtības un citiem garīgās kropļošanas strāvojumiem, starptautiska sadarbība, kas balstīta uz draudzību, abpusēju labumu un savstarpēju cieņu un tml.

Nevajadzētu noskaņoties uz ātriem panākumiem, jārēķinās, ka līdz ar kustības augšanu augs arī režīma pretestība un represijas, būs daudz provokāciju, apmelošanas, šķelšanas mēģinājumu. Jārēķinās, ka sāksies nomelnošanas un apmelošanas kampaņa arī ārzemēs. Kustību sauks par fašistisku, antisemistisku, nedemokrātisku, autoritāru un tml., notiks mēģinājumi uzkurināt nacionālo spriedzi vai pat izprovocēt pilsoņu kuŗu. Tam jāgatavojas jau laikus.

Nedaudz par brīvu saimniecisko darbību. Pašlaik Latvijā katra ražīga aktivitāte, katrs mēģinājums ar godīgu darbu vairo mūsu labklājību tiek noslāpēts ar nepanesamiem nodokļiem, birokrātiskiem šķēršļiem un uzblīdušo starpnieku slāni. Piemēram, latviešu zemnieku ar viņu produkciju tirgū nelaiž, viņš savu ražojumu var nodot tikai starpniekam, kas diktē gan iepirkuma cenu zemniekam, gan pārdošanas cenu patērētājam. Līdz ar to radies nedaug, pat noziedzīgs stāvoklis, kad zemnieks par savu darbu nesapņem samaksu, bet tūkstošiem cilvēku dzīvo badā, jo nespēj sev un savai ģimenei nopirkt nepieciešamo pārtiku. Taču šo absurdo stāvokli var itin viegli mainīt. Gan

zemniekiem, gan pilsētniekiem jāveido savas pašpalīdzības organizācijas, Viena no šo organizāciju funkcijām varētu būt sava tirdzniecības tīkla izveidošana, lai pilsētniekus apgādātu ar labiem un veselīgiem Latvijas produktiem, apejot parazitisko starpnieku un birokratu slāni. Tas stiprinās saikni gan starp pilsētām un laukiem, gan starp dažādu tautību Latvijas iedzīvotājiem, dos tiem kopīgu mērķi un visefektīvākā veidā (praksē) mācīs solidaritātei. Līdz ar to latviešu zemnieki savu produkciju varēs pārdot dārgāk nekā starpniekiem, turklāt naudu saņems tūlīt uz rokas, bet pilsētnieki labus produktus varēs nopirkt krietni lētāk nekā veikalos vai tirgū. Veikalus, kas pārlietu tirgo ar konkurējošu ārvalstu produkciju (banāni un citi eksotiski augļi neskaitās), vajadzētu bez žēlastības boikotēt. Zemnieki šādas sistēmas ietvaros varētu droši paplašināt savu ražošanu, modernizēt savas saimniecības un līdz ar to pārtraukt Latvijas bīstamo atkarību no ārvalstu importa pārtikas jomā. Protams, varas iestādes pret jauno tirdzniecību vērsīsies ar bargiem sodiem un represijām, nesnaudivs arī ar tirdzniecību saistītās kriminālstruktūras. Bet tā būs taisnīga cīņa par mūsu kopējo labumu, kuŗā turklāt iesaistīsies visi sabiedrības slāņi. Tā būs īstena Latvijas sabiedrības integrācija labākās nākotnes vārdā, un tikai tādā cīņā var veidoties jauni vadoņi un cienīgi nākotnes Latvijas valstsvīri.

Režims, protams, jauno kustību apvainos visos grekos, arī likumpārkāpumos, bet pats režims taču sevi nolīcis ārpus likuma telpas, neskaitāmas reizes pārkāpdams gan mūsu līdzšinējo Satversmi, gan parakstītās starptautiskās konvencijas (it īpaši cilvēka tiesību jomā), gan paša pieņemtos likumus. Vēlreiz gribu atgādināt, ka šis režims pašā kritiskākajā brīdī mēģinās izspēlēt nacionālo kārtisaridit dažādu tautību cilvēkus, izrisīt konfliktus. Tāpēc nepieciešams dibināt draudzīgas attiecības ar citu tautu kopienām, jāiesaista tās kopīgā cīņā, jāizglīto, ar spēcīgākajām cittautiešu organizācijām jāslēdz sadarbības līgumi konkrētu, visiem pieņemamu mērķu sasniegšanai. Galvenais kopīgais ienaidnieks mums ir globalizācijas spēki un nacionālo (kopīgo) interešu nodevība. Zīmīgi, ka dažas cittautiešu organizācijas jau ir pieteikušas cīņu globalizācijai, piem., Latvijas nacionālbolševiki vismaz vārdos jau pieteikuši kaŗu *Lattelekom* ārvalstu monopolam. Tas ir apsveicami, bet būtu ļoti nepatīkami un pazemojoši, ja no Rietumu kolonizatoriem mūs atbrīvotu cittautieši. Nevienu no šīs cīņas navajag atstumt, bet iniciatīva un galvenā atbildība jāuzņemas pašiem latviešiem, jo, kā jau uzsvēru, Latvija ir latviešu zeme, mūsu vienīgā etniskā dzimtene. Par Latviju jāatbild mums. Tā nav jāuztver kā kāda privilēģijas - tas mums ir svēts goda pienākums.

Pirms sākt atbrīvošanās kustību, mums vispirms skaidri jāzina, kādā Latvijā mēs gribam dzīvot, kā mēs to iekārtosim. Acimredzot, tai jābūt plaukstošai, uz attīstību un optimismu orientētai augstas kultūras valstij, kas kalpotu visiem saviem iemitniekiem, būtu attīrīta no ārvalstu un vietējo oligarchu uzkundzēšanās un pašu liekulības, kuŗā valditu sadarbības, savstarpējas palīdzības, sirsnības, drošības un vienotības apziņas gars. Tai jābūt valstij, par kuŗu mēs paši būtu iepriecināti un gandarīti un ar kuŗu labprāt sadarbotos arī mūsu kaimiņi. Tai jābūt valstij, ko mēs bez ironijas, bet ar dziļu mīlestību varētu saukt par **mūsu valsti**, nevis par "šito zemi". Tādu valsti spēj dibināt un uzcelt tikai radoši, tikumīgi, drosmīgi un darbīgi ļaudis. Ja mēs spēsim ar tīriem paņēmiem atbrīvoties no šā amorālā režīma, mēs spēsim daudz, arī uzcelt tādu valsti, kas iedvesmos citas tautas. Ar to latvieši izdarīs apvērsumu visas Eiropas mērogā, izraus to no idejiska truluma, egoisma un stagnācijas. Tikai ar tādu mērķi ir vērts "ieiet Eiropā".

Jādomā, ka šo uzdevumu būs grūti veikt bez labiem sabiedrotājiem. Dabiskie mūsu sabiedrotie ir visas Centrālās un Austrumeiropas tautas, kas 90. gados nonāca brīvā tirgus un globalizācijas kalpībā. Plašākā nozīmē - arī citas pasaules tautas, kas smok neokoloniālā jūgā vai pret to cinās. Nekritiskā orientācija uz augstprātīgajiem un egoistiskajiem Rietumiem ir jāatmet. Tas nenozīmē, ka Latvijai būtu pilnīgi jāsarauj attiecības ar Rietumiem, bet šīs attiecības ir jāatbrīvo no uzkundzēšanās un laupīšanas tieksmēm, tās jāievada auglīgā, abpusēji izdevīgā un patiesi draudzīgā guļtnē. Pasaulei ir skaidri jāpasaka, ka mēs esam par vispārēju attīstību un auglīgu sadarbību, bet ka mums nav pieņemama koloniāla uzkundzēšanās un mēs esam solidāri ar visām tautām, kustībām un individiem, kas kļuvuši par šīs politikas upuriem, bet visvairāk ar tiem, kam bijusi drosme šādu necilvēcisku politiku izaicināt un aktīvi darboties labākas kārtības labā. Līdz šim pasaulē nav izdomāta labāka kārtība par suverēnu nacionālo valstu sistēmu, kuŗā katra valsts rūpējas un atbild par savu pilsoņu kopējo labumu un labām sadarbības attiecībām ar citām valstīm. Faktiski šie principi pēc II pasaules kaŗa tika ierakstīti galvenajos ANO dokumentos, un daudzas nelaimes cēlušās no šo principu neievērošanas. Vēsturiski pierādīts, ka visi mēģinājumi vardarbīgi radīt pārnacionālas imperijas ir noveduši pie vispārējā posta un lielām katastrofām. Globalizācija ir viens no šādiem mēģinājumiem, kas turklāt pirmo reizi vēsturē aptver visu pasauli, apdraudot visas cilvēces pastāvēšanu.

Tie pieņēmumi, kas līdz šim noteica Latvijas orientāciju uz drīzu iestāšanos ES un NATO, kā to jau vairākkārt savās publikācijās esmu norādījis, ir izrādījušies aplami. To vēlreiz apliecina arī pēdējie notikumi: ASV prezidenta un ES komisijas augstākā līmeņa delegācijas vizīte Maskavā pēc Krievijas prezidenta Putina ievēlēšanas. Gan Klintoni, gan augstākie ES komisāri izteica savu īpašo ieinteresētību ciešā sadarbībā tieši ar Krieviju un apliecināja, ka Krievijai ir atvērtas durvis gan uz ES, gan uz dalību NATO. Vācijas oficiālais pārstāvis 2000. g. 19. jūnijā Tallinā notikušajā konferencē nepārprotami apliecināja, ka turpmākā NATO paplašināšanās Austrumu virzienā būs pilnīgi atkarīga no Krievijas nostājas. Realitāte pilnīgi sagāž Birkava vīziju par Latvijas austrumu robežu, kas vienlaikus kļūst arī par ES un NATO austrumu robežu. Rietumu vadītājiem attiecības ar Krieviju ir nesalīdzināmi svarīgākas par Rīgas birokratu slimīgajām tieksmēm sauc savas tautas iznīcināšanu iekļūt Rietumu varas elite. Daudzi Rietumu vadītāji ir sapratuši, ka bez sadarbības ar Krieviju viņi nespēs savas valstis izvilkt no stagnācijas un pagrimuma. Tāpēc 4. maija režīma centieni veicināt konfrontāciju ar Austrumiem kļūst par nevēlamu traucēkli, pirmkārt, pašiem Rietumiem.

Latvijai ir svarīgas labas attiecības un pat stratēģiska savienība ar Krievijas tautu, Baltkrieviju un, pats par sevi saprotams, ar Lietuvu un Igauniju, jo ar šīm tautām mums vēsturiski izveidojušās daudzas kopīgas iezīmes un radniecīgs skatījums uz dažādām lietām, lai gan nav trūcis asiņainu un nodevīgu konfliktu, ko izraisījusi, galvenokārt, apmātība arī no ārienes ievazātām, svešām ideoloģijām. Krievijā arī pašlaik nevalda tautai lojāls režīms, kas ir ļoti bīstami. Politiskā konjunktūra un ambīcijas, iespējams, Krieviju nostādīs asā konfrontācijā ar Rietumiem, lai gan Krievijā valdošie politiskie grupējumi ir pieņēmuši rietumniecisku ideoloģiju. Tas nebūs nekas neparasts, jo asiņainākos kaŗus pret rietumiem ir izcīnījuši tieši rietumnieciski noskaņotie Krievijas patvaldnieki, kā Pēteris I, kas arī Krievijā ieviesa Rietumu parauga reformas. Varbūt nākotnes Latvija ar savu piemēru spēš radīt labāku attiecību modeli ar Rietumiem, kas būs pieņemams arī Krievijai.

Mums šajā ziņā ir lielas priekšrocības, jo bijusi lielāka sakare ar Rietumiem. Galvenais ir neļaut sevi ievilkst lielvaru ģeopolitiskajās spēlēs, bet meklēt saprātīgu līdzsvaru starp mūsu un kaimiņu nacionālajām interesēm, ar aktīvu ārpolitiku panākot stāvokli, lai mūsu neatkarība būtu vēlama gan mūsu rietumu, gan austrumu kaimiņiem.

Jāsaprot, ka Rietumi un it sevišķi anglosakšu pasaule ir gājuši no mums atšķirīgu vēstures ceļu, kas izpaudies koloniju pakļaušanas tradīcijā un liela akcenta likšanā uz tirdzniecību un dažādām starpniecības jomām, kas sevišķi bija un ir raksturīgas britu imperijai. Mums derīgas gan varētu būt Amerikas revolūcijas idejas, kas bija vērstas pret brīvo tirgu. Amerikas patrioti produktīvai darbībai pievērsa ne tikai savu zemi, bet kā misionāri attīstības ideju savulaik sēja arī Ķīnā, Krievijā (grāfa Vites un Mendeļejeva laikā), Japānā un citur. Bet Rietumos kopumā vēsturiski ir dominējušas citas idejas, notikusi atbilstoša zināmas mentalitātes cilvēku atlase. Cilvēki, kas nepieņēma dominējošo ideoloģiju, tika atstumti no galvenajām aktivitātēm, pakļauti izmiršanai vai nāvei pilsoņu karā. Eiropu ir plosījuši neskaitāmi pilsoņu karī, revolūcijas un postošas kustības. Lidz ar to Rietumos pašlaik dominē tādas mentalitātes cilvēki, kas uz mums raugās no augšas un grib mūs tikai izmantot. Ar tādiem mums nav pa ceļam. Mēs gan varam sadarboties ar humānās tradīcijas turpinātājiem Rietumos, kuŗu iespaidā daļēji tapis šis raksts.

Bet, pirms mēs sākam aktīvu starptautisku misiju, mums vispirms jāattīras un jānostiprinās pašiem. Kādas turpmākās kopdzīves principus mēs varam piedāvāt Latvijas iedzīvotājiem?

Lai nebūtu nekādu ilūziju, jāsaprot, ka gandrīz visi Latvijas sabiedrības slāņi ir caurausti ar organizēto noziedzību vai vismaz ēnu ekonomiku: sākot no izputējuša zemnieka, kas tirgo nelegālu spirtu, beidzot ar ministru prezidentu, kas iztirgo tautas bagātības un pakļauj teroram *Latvenergo* prezidentu. Faktiski 4. maija režīms ir sinonīms organizētai, starptautiskai noziedzībai. Tas nenozīmē, ka visi cilvēki, ka tā vai citādi iesaistīti organizētā noziedzībā vai ēnu ekonomikā, ir dzimuši ar kriminālām tieksmēm. Nē, noziedzībai viņus pievērsa skarbā dzīves realitāte - tas viņiem ir darbs, jo cita darba vienkārši nav.

Protams, jaunā valsts nevar palikt krimināla, jo tādā gadījumā nekas būtiski nebūs mainījies. Panākumus nesola arī kriminalitātes apkaŗošana ar tradicionālām policijas metodēm. Nav pieļaujams arī terrrors. Noziedzībā iesaistītos cilvēkus nedrīkst iedzīt stūrī, bet jādod tiem iespēja iekļauties godīgā, radošā darbībā visas sabiedrības labā. Nepieciešams nocirst pašas organizētās noziedzības saknes, vienlaikus izvēršot plašu darba vietu radīšanas programmu. Noziedzībā iesaistītā enerģija jāievada valsts jauncelsmes gultnē. Tas nebūs viegli, bet ir paveicams.

Pirmajā posmā ir jāveic pamatīga problēmas izpēte un jāsaprot sabiedriska doma. Jāveic pasākumi naudas noplūdes novēršanai uz ārzemēm un jau izvestā kapitāla atgriešanai Latvijā (vislabāk modernas tehnoloģijas importa veidā), jāpārtrauc, t. s. *offshore* firmu darbība Latvijā. Jāievada sarunas ar organizētās noziedzības autoritātēm, jāpiedāvā tām cilvēka cienīgu alternatīvu, iesaistīšanos tautsaimniecībai svarīgos projektos. Spējīgākās un saprātīgākās personas pat varētu saglabāt savu sociālo statusu, ja vien tās piekristu jaunajiem noteikumiem un apņemtos aturēties no negodīgiem līdzekļiem. Principālos jautājumos gan nekādi kompromisi nav pieļaujami.

Organizētās noziedzības dziļākās saknes ir saistītas ar tautsaimniecībai svarīgāko objektu privatizāciju (šis process ir pamatīgi jāizanalizē un jānovērtē). Tātad sakņu nociršana nozīmēs vai nu šo objektu nacionalizāciju vai pārkarŗošanu jaunās valsts vitālajām vajadzībām, saglabājot

akciju sabiedrības statusu. Tas ir delikāts jautājums, jo šajās sabiedrībās ir arī ārvalstu kapitāls. Tomēr apmierinošs un saprātīgs izkarŗojums ir panākams visām pusēm. Tādos gadījumos, kad ārvalstu akcionārs nav pildījis savas saistības vai savu stāvokli izmantojis Latvijas nekaunīgai aplaupīšanai, vienīgā izeja ir pilnīga nacionalizācija.

Visradikālākie mēri pieņemami ar tranzītu saistīto jomu sakarŗošanu, šajā procesā iesaistot arī Krieviju un citas ieinteresētas puses. Jāsaprot, ka gan Krievijai, gan citām valstīm ir svarīgi, lai tranzīts caur Latviju darbotos godīgi un nevainojami, lai tur nebūtu zādzību, kontrabandas un citu kriminālu darījumu, kas nodara lielus zaudējumus arī ārvalstīm. Atcerēsimies, ka krimināla valsts var kalpot arī par iemeslu ārēju spēku militārai intervencei, lai novērstu noziedzību. Arī kriminālajām autoritātēm jāsaprot, ka krimināla darbība apdraud tās valsts pastāvēšanu, kas viņiem nodrošinājusi privilēģētu sociālo statusu. Ja Latvija beigs pastāvēt, autoritātēm par savu vietu nāksies cīnīties no nulles un citos apstākļos, tāpēc nevajag zāģēt to zaru, uz kuŗa paši sēž. Ja tomēr bijušās autoritātes pārkarŗps savu solījumu turpmāk atturēties no ierastajām metodēm, tad gan tās nododamas jaunajai tiesai un pakļaujamās bargām likuma sankcijām. Apmēram, tādā veidā valsts un pašvaldību kontrolē pārņemamas visas ienesīgākās tautsaimniecības jomas: alkohola un cigarešu tirdzniecība, naftas un gāzes produktu tirdzniecība, enerģētika, sakari, tranzīts, stratēģiskās izejvielas, ostas, mežu izstrāde, infrastruktūras objekti, valsts drošības svarīgās jomas, komercbankas, valūtu maiņa, valsts fiskālā politika u.c.

Vienlaikus jāsāk dinamiska valsts attīstības programma, kuŗā pilnvērtīgu darbu saņems gan līdzšinējie bezdarbnieki un nevērtīgu darbu turētāji, gan bijuši kriminālās sfairas un ēnu ekonomikas darboņi. Latvija pa 10 reformu gadiem ir tik nolaista un ir sakrājis tik daudz darba, ka vismas 50 gadus bezdarbam nebūs nekāda attaisnojoša pamata. Gluži otrādi - jutīsim asu nepieciešamību pēc papildus darbaspēka.

Tautsaimniecības galvenās pamatjomas ir lauksaimniecība, rūpniecība un tirdzniecība. Ideāli, ja šīs pamatjomas tiek turētas harmoniskā līdzsvarā. Tomēr jāsaprot, ka no trijām pamatjomām sabiedrībai vissvarīgākā ir lauksaimniecība. Krīzes stāvoklī cilvēki var iztikt bez dažām precēm un pakalpojumiem, bet, ja nav ko ēst, tad gan ir "vāks". Lauksaimniecība ir arī viens no valsts drošības galvenajiem pamatiem. To labi sapratuši, piemēram, japāņi. Pirms II pasaules kara Japāna daudz pārtikas iepirka ārvalstīs, jo tas bija lētāk nekā pārtiku audzēt pašiem. Japānai ir maz lauksaimnieciski izmantojamas, auglīgas zemes. Bet kad kara laikā amerikāņi un briti uzlika Japānai blokādi, sākās bads. Tāpēc tagad japāņi pamatproduktus audzē paši, ar dāsnu valsts palīdzību.

Ar lauksaimniecības sakarŗošanu ir sāktas visas atveseļošanās pēc depresijas vai saimnieciskas krīzes. Labs piemērs ir Rūzvelta *Jaunais kurss pēc Lielās depresijas* ASV 30. gados. Bezdarbnieku armijai tika piedāvāts darbs, pirmkārt, lauku infrastruktūras atjaunošanā. Tika dibinātas patriotiskas jauniešu organizācijas, kas tāpat devās strādāt uz laukiem: meliorēt zemi, iekārtot ceļus un tiltus, būvēt raŗotnes, elektrostacijas, dambjus utt. Viņus pavadīja mākslinieki un kultūras darbinieki. Dzīves centrs pārvietojās uz laukiem. Tā auga un rūdījās jaunā amerikāņu paaudze, kas pēc tam ar izcilību cīnījās II pasaules kara frontēs. Plašie lauku darbi prasīja daudz darba iekārtu, tehnikas, instrumentu un būvniecības materiālu. Lidz ar to darbu ieguva arī pilsētu rūpniecība. Palielinājās apgrozījums un cilvēku pirktspēja. Lidz ar to ekonomika atdzīvojās un depresija tika pārvarēta. Lidz nepazīšanai mainījās arī depresijas nomāktie cilvēki. Sabiedrību pārņēma

optimisms, pašreizējā un brālības sajūta. Ātri aizmiršams vecie netikumi un blēdigie gājieni. Līdzīga atvēršanās jāveic arī jaunajai Latvijai.

Latvijas rūpniecības, pēc oficiālajiem statistikas datiem, ražo tikai 46% no 1990. gada apjoma, bet faktiski daudz mazāk. Kopprodukta rūpniecības daļa ir tikai 35%. Lauksaimniecība sastāda tikai 5% no kopprodukta vai 37% no 1990. g. līmeņa. Lopkopība tikai 25% no 1990. g. līmeņa. 1990. g. Latvija saražoja 308,5 tūkstošus tonnu gaļas, bet 1999. g. - tikai 70,8 tūkstošus t (1938. g. 158,3 tūkstošus t). Liellopu skaits samazinājies no 1439 tūkstošiem līdz 378 tūkstošiem, cūku skaits - no 1401 tūkstošiem līdz 405 tūkst. 1990. g. saražoja 1893 tūkst. t piena (1938. g. - 1715 tūkst. t), bet 1999. g. vairs tikai 797 tūkst. t. Pašlaik mūsu lauksaimniecība dod tikai 5% no valsts kopprodukta, bet dažādi pakalpojumi - 65%. Arī zvejniecībā kritums ir dramatisks - no 480 tūkst. t zivju 1990. g. līdz 125,7 tūkst. t pērn.

Jaunajā valstī jāpanāk līdzsvars ne vien starp galvenajām tautsaimniecības jomām, bet arī starp valsts un privāto sektoru. Jāatsakās no feodālā modeļa: vāja valsts vara un spēcīgi oligarhi. Valsts varai jābūt stiprai un taisnīgai. Tāpēc stingri jānodala valsts pastāvēšanai, attīstībai un starptautiskajam statusam svarīgās jomas, kas principiāli atstājamas valsts kontrolē, un cilvēku individuālai labklājībai svarīgās jomas, kas atstājamas privātajam sektoram. Šim nolūkam jāievēro galvenais princips: valstij bez kirtiskas nepieciešamības nav jāiejaucas cilvēku iekšējā dzīvē, bet, ko nespēj paveikt viens indivīds vai indivīdu grupa, tur valstij jānāk palīgā. Valdībai jāuzņemas atbildība par valsts attīstībai svarīgo priekšnoteikumu nodrošināšanu un cilvēka pamattiesību ievērošanu. Tāpēc valstij jāuzņemas aktīva regulējošā loma ekonomikā, kā arī tādās attīstībai svarīgās nozarēs kā kultūra, izglītība, zinātne, veselības aprūpe.

Lai novērstu slinīgās kaislības ar privātipašumu, kas faktiski paralizējušas Latvijas attīstību, būtu stingri jānosaka, kādi objekti var būt privātā īpašuma. Es domāju tā: privātā īpašuma var būt tie objekti, ko individuāli cilvēki ir radījuši ar savu godīgu darbu vai par godīgi iegūtiem līdzekļiem. Lai novērstu necilvēcīgu ekspluatāciju, ar likumu nosakāmas lielas arodbiedrību tiesības, kā arī nosakāma reālajam iztikas minimumam atbilstošā minimālā alga. Būtu vērts nopietni pārdomāt, vai privātā īpašumā var būt zeme, ezeri, un upes, jo šo bagātību nav radījis cilvēks, bet to mums visi ir devis Dievs. Manuprāt, zeme jāatdod valsts īpašumā, bet cilvēkiem, kas to lietderīgi izmanto, piešķiramas zemes lietošanas tiesības, par kurām jāmaksā ne pārāk liels nodoklis. Īpašs (mazāks) nodoklis nosakāms radošo un garīgo sfairu darbiniekiem, kas savu darbu veic vai atpūšas laukos. Lai ģimenes paaudžu ritējumā nezaudētu labi iekoptu zemi, lietošanas tiesības varētu mantot. Cilvēki, kas tiem lietošanā doto zemi neizmanto lietderīgi vai citu neattaisnojošu iemeslu dēļ nespētu samaksāt lietošanas nodokli, savas lietošanas tiesības zaudētu dabiskā ceļā. Tas sekmētu zemes lietderīgu izmantošanu un novērstu ļaunprātīgas spekulācijas. Zeme atrastu sev vislabākos saimniekus.

Lai atdzīvīnātu ekonomiku, valdībai būtiski jāsamazina ražošanas izmaksas: jālikvidē parazitārais starpnieku slānis, jāatbrīvo no nodokļiem energoresursi, ražošanas līdzekļi, izejvielas, būvmateriāli, komunālie pakalpojumi, valsts un pašvaldību funkcijas, jāveic plaši infrastruktūras būves un modernizācijas projekti (ceļu, tiltu, dambju būve un remonts, dzelzceļu būve un elektrifikācija, zemes meliorācija, ūdens apgādes un kanalizācijas modernizācija, māju un ražošanas ēku celtniecība un tml.). Valstij jābūvē arī tādās produkcijas ražotnes, kas samazina izmaksas citās nozarēs

un veicina gatavas produkcijas eksportu. Piem., minerālmēslu, ķīmikāliju, ādas un linu pārstrādes, kā arī lauksaimniecības tehnikas rūpnīcas lauksaimnieku vajadzībām, koksnes dziļās pārstrādes rūpnīcas, jaunas elektrostacijas, transporta koridorus, dabas aizsardzības objektu u. c.

Jāiesaistās starptautiskos tranzīta projektos, kas Rietumeiropu savienotu ar Krieviju un Āzijas valstīm. Manuprāt, daudzsolīga ir nesen izskanējusi doma par Baltijas jūras savienošanu ar Melno jūru, izmantojot ūdens transportu, kas ietu arī caur mūsu Daugavu (t. s., Vikingu ceļš). Ūdens transports ir salīdzinoši lēts. Pēc Reinas upes parauga, Daugavā būtu jāierīko moderna slūžu, dambju un elektrostaciju sistēma, atstājot gan zivju ceļus, gan iespējas pa Daugavu kuģot ar moderno jūras transportu. Šāda sistēma novērstu arī plūdus, kas ik gadu mums nodara lielus zaudējumus. Ar šiem projektiem vairākkārtīgi celšies nodarbināto iedzīvotāju pirktpēja, strauji pieaugušie prasījumi gan pēc ražošanas jaudām, modernas tehnoloģijas resursiem, gan pēc patēriņa precēm, kultūras, izglītības un citām pamatvajadzībām. Tiks pilnīgi likvidēts bezdarbs. Lai gan tas daudziem var nepatikt, acimredzot, būs jāievēd darbinieki un speciālisti no ārzemēm. To nedrīkstētu darīt uz vietējo cilvēku rēķina un jānoformē stingrs viesstrādnieku statuss. Vairākkārtīgi pieaugušie nodokļu iekasēšanas bāze, beidzot līdzekļus saņems arī mūsu panīkušās izglītības, veselības aprūpes, zinātnes, kultūras un sociālās jomas.

Lai šos un citus projektus īstenotu, jānosaka mūsu nacionālajām interesēm atbilstošs lata apmaiņas kurss un monetāra politika. Latu daudzumu apgrozībā var daudz kārt palielināt bez inflācijas draudiem, ja vien šie līdzekļi tiks ieguldīti valsts attīstībai nepieciešamu jaunu vērtību radīšanā. Lats jāpasludina par vienīgo legālo maksāšanas līdzekli valsts iekšējā tirgū, novēršot ekonomikas dolarizāciju un ēnu operācijas. Valūta importa un tūrisma vajadzībām būtu izsniedzama tikai konkrētu rēķinu apmaksai, kā tas bija pirms kara.

Nodokļi jāsamazina un jādiferencē par labu jaunu vērtību radītājiem (ražotājiem un radošajām jomām) un valsts pamatfunkciju veicējiem. Valstij jānodrošina kredītu ekspansija tādu sabiedriskas un valstiskas nozīmes projektu īstenošanai, kas rada ekonomiskā potenciāla pieaugumu un kuņģus veselīgas ekonomikas apstākļos būtu jāveic tik un tā. Tie, galvenokārt, ir infrastruktūras projekti. Šim nolūkam valsts banka, kuņģai jānodod nacionālās bankas funkcijas, var piešķirt komercbankām rediskonta garantijas obligācijām, kas domātas ekonomiski saprātīgu un nepieciešamu projektu financēšanai. Maksimāli jāapgrūšina spekulācijas, lētu izprieču biznes un citas parazitārās ekonomiskās formas, ko pieņemts saukt par kazino ekonomiku. Pirmās nepieciešamības precēm (maizei, pienam, gaļai, medikamentiem, apaviem, apģērbam) būtiski jāsamazina pievienotās vērtības nodoklis, bet luksusa precēm tas jāpalielina. Jāievieš progresīvais ienākumu nodoklis. Jāveic efektīvs pasākumu komplekss iekšējā tirgus aizsardzībai pret ārvalstu preču invāziju un negodīgu konkurenci. No ārvalstīm jāiepērk, galvenokārt, augstākā tehnoloģija. No valstīm, kas eksportē savu produkciju uz Latviju, jāprasa, lai tās no Latvijas importētu mūsu produkciju līdzīgā vērtībā. Tas panākams ar divpusējiem līgumiem. Kad mūsu lauksaimniecība atpersies, jāpanāk līgums ar Krieviju par lielu lauksaimniecības produkcijas apjomu eksportu uz Krievijas lielpilsētām, preti saņemot līdzīgu naftas vai citu produktu daudzumu. Latvijā principiāli nav jāievēd tās preces, kuņģas saprātīgu izdevumu robežās mēs spējam ražot paši.

un patreiz ir visplašākais atmiņu sakopojums par bīskapu Sloskānu.

1993. g. septembrī notika bīskapa mirstīgo atlieku pārvešana no Luvēnas uz Latviju. Svinīgo izvadīšanas dievkalpojumu vadīja kardināls Danneels un archibīskaps J. Pujats. Uz izvadīšanu bija ieradies Flandrijas prezidents Geens, Luvēnas pilsētas galva, Latvijas vēstnieks Beļģijā Kanelis un daudz citas beļģu un latviešu (no trimdas un Latvijas) ievērojamas garīgas un laicīgas personas un liels izvadītāju pulks. Oktobrī notika svinīgā izvadīšana no Rīgas un pārapsvešana Aglonas bazilikas velvēs, kur svinīgajā ceremonijā piedalījās Latvijas un Beļģijas valdību pārstāvji. Sv. Misi vadīja archibīskaps Pujats, kam asistēja visi Latvijas bīskapi, Luvēnas klostera abats un kādi 25 beļģu un latviešu priesteri, ļaužu pārpildītajā bazilikā.

1994. g. nodibināja bīskapa B. Sloskāna fondu ar sēdekli Luvēnā, kur bīskaps pavadīja savas dzīves pēdējos 30 gadus. Fonda vadība, kā savu pirmo un galveno mērķi bija spraudusi - ierosināt bīskapa Sloskāna beatifikācijas procesu. Šis ievērojamais garīdznieks - moceklis, kuŗa uzticību un atdošanos kalpošanai Jēzum Kristum nespēja izskaust pat čeka ar visbriesmīgākajiem spīdzināšanas veidiem. Tāpat kā Kristus Krustā lūdza Tēvu, lai piedod tiem, jo viņi nezina ko dara... tā arī bīskaps Sloskāns pieveda un lūdzās par saviem vajātājiem. To lasām viņa vēstulē vecākiem: "Es esmu tik laimīgs, jo tagad spēju milēt visus cilvēkus bez izņēmuma - arī tos, kas nekādu mīlestību nav pelnījuši. Tie ir visnelaimīgākie." Visa dzīve bija piemērs citiem, kuŗā izcēlās un mirdzēja priesterības svētums. Daudz kas bīskapa Sloskāna dzīves gājumā paceļas simboliskā nozīmībā mūsu tautai, arī tiem, kas vēl iet moku ceļu. Un pāri tam arī daudz tālāk - visai katoļu Baznīcai un visai cilvēcei. Tāpēc viņš ir cienīgs reiz tikt pasludināts par svēto.

Pēc vairāku gadu nepārtrauktas sarakstes starp Mechelenes-Briseles un Rīgas archibīskapijām, bīskapa Fonda valdes pūles vaipagojās ar panākumiem, un 1999. g. 15. aprīlī Beļģijas bīskapu konference nolēma uzsākt bīskapa B. Sloskāna beatifikācijas procesu un, saskaņā ar Svēto kongregācijas 1983. g. normām, kuŗas apstiprinājis pāvests Jānis-Pāvils II, nozīmēja par šī procesa "actoru" bīskapa Sloskāna fondu. 2000. g. 10. martā Beļģijas archibīskaps-kardināls Danneels apstiprināja beatifikācijas komisiju un iecēla Baznīcas tribunālu. Par bīskapu delegātu viņš izraudzīja Prof. Stefaanu Van Calsteri, priesteri un par postulātoru Dr. Jāni Jerumani, kam, sakarā ar viņa grāmatu, jau bija sakopot daudz materiālu - liecību par bīskapu Sloskānu. Neskatoties uz to, vēl liels, likās, nepārrēdzams darbs stāvēja priekšā. Vairāk kā 20 archivi tika izskatīti (tūkstošam lpp.): gan Latvijā, Krievijā, Baltkrievijā, Holandē, Beļģijā, nozīmīgākie raksti izpētīti un sakopoti. To starpā 63 rakstiskas liecības, kuŗas franču valodā tulkoja zvēr. tulce Anna Paklone. Baznīcas tribunāls iztaujāja 44 aculieciniekus (Beneluksa valstīs, Latvijā, Vācijā, Austrijā). 2000. g. 24. novembrī visi sakopotie materiāli, kas aptver 2301 lpp., tika pieņemti Mechelenes-Briseles archibīskapijā, īpašā sēdē, ko prezidēja V. Em. Kard. Danneels. Līdz ar to pirmais šī procesa posms ir noslēdzies. Materiāli ir nogādāti uz Romu, Svēto kongregācijas komisijai.

Viss šis darbs saistās ar lieliem izdevumiem. Tas, kas attiecas uz līdzšinējo darbu (bīskapijas limeni), visas darbojošās personas pašas sedza savus izdevumus (pārvietošanās, ceļojumus liecinieku iztaujai un archīvu izpētei, viesnīcas, rakstu darbus, tulkojumus, pasta un tālruna utt izdevumus). Par kongregācijas darbu Romā visi izdevumi, kuŗus lēš uz ASV \$ 30,000, jāsedz B. Sloskāna fondam, kam šādu līdzekļu nav. Minētā sakarībā un ņemot vērā, ka bīskaps B. Sloskāns ir pirmais latvietis ceļā uz beatifi-

kāciju, fonds atļaujas izvest līdzekļu vākšanu pie latviešiem (ārzemēs) un lūdz viņu atbalstu, lai varētu veiksmīgi un ātri novest procesu līdz galam.

Līdz šim ienākušie ziedojumi:

ASV dolāros: A. Jerumanis - 1000, Ņujorkas latviešu katoļu draudze - 110, E. Rubāns, V. Ikaunieks, H. Sivba, M. Prāmnies, O. Balodis, O. Rancāns - 50, A. Gobiņa - 25, G. Mekšs, B. Struckis, P. Prāmnies - 20, G. Plass - 5. Grand Rapids katoļu kopa: Z. Zadvinskis, D.+A. Dauksts - 50, I. Melnbārdis - 40, A.+Z. Vilks, V. Visockis, B.+M. Visockis, V. Tarbunas, T. Vāvere - 20, M. Jelkere, P. Daugavietis, S. Salzemnieks - 10, A. Tarbunas, T. Āboliņš, J. Trizna, A. Reidzans, E. Trizna, J. Vizbulis, E. Vilums; L. Bogdāns - 5.

Austrālijas dolāros: A. Rudka - 500, H. Blūms - 400, M. Laurina - 300, S. Silkalns - 120, J. Kronas - 50, L. Raitums - 45, A. Grigulis - 40, H. Eglītis - 25, A. Pacunskis - 20, Katoļu biedrība Melburnā - 300.

Beļģijas frankos: K. Brics - 10.000, St. Skrinda, A. Paklons - 2.000, Buks - 1.000, Kopmanis, Lasdin, Veipans - 500.

Kanadas dolāros: A. Caune - 500, E. Rudovics - 100, Montreals latviešu katoļu kopa - 500, J. Gasparovičš - 200, K. Deksnis - 50, V. Mileiko - 140, A.+V. Zaks - 200, Toronto latviešu katoļu vienība - 100, Kanadas latviešu katoļu apvienība - 60.

Vācijas Dmarkās: anonīms - 500, A. Homka - 100, I. Blazēvičs - 100.

Fonda valde izsaka vissirsnīgāko pateicību ziedotājiem un mīļi aicina latviešus neliegt savu atbalstu šim cēlam mērķim, iemaksājot savu artavu: "Stichting Mgr. B. Sloskans" Bank Generale Belgium, 230-0059327-80, Leuven, vai rakstot čeku uz "Stichting Mgr. B. Sloskans" vārda un to sūtīt Dr. J. Jerumanim, 14 Av. Abb. d'Affligem, 1300-Wavre, Belgium (tel. 0032 10 2269230). □

Dr. Jānis Jerumanis,
Beļģijā

++++++

POMERĀNIJAS CIŅU LAUKOS

Mums ir daudz atceres dienu - pieminēšanas gadījumu. Daudz ciņu, daudz asiņu. Ja pie visa tā domās atgriezīties, tad tas reizē ir bijušo dienu, notikumu un draugu piemiņas akts un arī spēka avots šai dienai un nākotnei.

Smagu upu un arī slavas apšalkti ir bijuši latviešu kaŗa pulku karogi sendienās un vēl nesenā pagātnē. Ir daudz pazīstamu un slavenu ciņu vietu latviešu kaŗotāju vēsturē 2. pasaules kaŗa laikā. Tie ir cīnījušies gan Krievijas plašumos, gan Latvijas robežās, ar kulmināciju Kurzemē. aizstāvēt pēdējo savas zemes pēdu.

Samērā maz rakstīts un runāts par kādu citu svešas zemes ciņu vietu, kas daudziem tūkstošiem latviešu kaŗavīru bija pirmā un vienīgā. Šī vieta ir Pomerānija. Ne visas ciņas Vācijā, kuŗas piedalījās latviešu kaŗavīri, bija tieši Pomerānijas apgabalā, bet lielākai daļai nācās šo apgabalu pēdu pa pēdai pārstaigāt.

Kad 1944. g. sarkano ordas atkal iebruka Latvijā, jaunieškie latviešu rekrūši tika pārvesti apmācībām uz Rietumprūsiju. Šeit tika pārvesti arī Krievijas kaujās sakautie un izkliedētie 15. divīzijas kadri. Tā rūdito kaŗavīru vadībā veidojās jauna kaujām spējīga 15. divīzija. Lielākai daļai jauno kaŗavīru vecums nepārsniedza divdesmit gadīgo. Kaut bija trūcīgs uzturs, nabadzīgs ietērps, zaudētas mājas un skaudra neziņa par piederīgiem, tomēr gars bija mozs. Divīzija bija paredzēta sūtīšanai uz Kurzemi, kur dabiski arī tiecās jauno kaŗavīru sirds un prāts.

Apmācības bija samērā ilgas. Bija apnicis sliktais uzturs, kā arī apmācību atkārtotāšanās. Beidzot 1945. g. janvāra sākumā uz Kurzemi devās neliels skaits, bet, likās, ka drīz sekos visi. Tam visam svītru pārvilkta krievu uzbrukums no Polijas. Ap 21. janvāri vairums divīzijas sastāva izgāja no apmācību vietām. Ārkārtīgi rūgtu kumosu kaŗa-

vīriem nācās norīt, jo Kurzemes vietā tos iemeta kaujās svešā zemē.

15. divīzijas lielākā daļa ciņās tika iesaistīta Nakeles telpā, kur nebija nekādu, vai arī vāji vācu spēki. Ka šini rajonā latviešu divīzija bijas vienīgais ciņas spējīgais kaņaspēks, piemin arī vācu rakstnieks Torvalds grāmatā "Trieciens uz Berlīni". Kā viens no pirmajiem kaujās aizgāja izlūku bataljons, kam sekoja pārējās divīzijas daļas. Ziemas apstākļiem nepiemēroti apģērbti un trūcīgi apgādāti ar smagajiem ieročiem, kaņavīri tomēr uzrādīja labas kaujas spējas. Divīzija jau pirmajās dienās cieta smagus zaudējumus. Bija kritušie, ievainotie, kā arī izklidinātie, kā ielenkuma dažkārt jucekļīgo apstākļu rezultāts. Sekoja nebeidzama aizstāvēšanās, ielenkumi un izlaušanās no tiem. Ārkārtīgs nogurums, neregulāra uztura piegāde padarīja šīs ciņas par ļoti smagām. Īpatnējo ielenkumu apstākļu dēļ, kaujas vienības lielāko daļu atradās bez apgādes. Trūkstot attiecīgiem transporta līdzekļiem, bojā aizgāja, kritot ienaidnieka rokās, ievainotie un slimie. Ciņas bez papildspēkiem un atpūtas prasīja maksimālo piepūli. Tiesa, Pomerānijas ciņu laukos nenotika grandiozas kaujas, un atkāpšanās kaujas gandrīz nekad netiek apdziedātas slavas dziesmās. Pomerānijas ciņām piemīt īpatnējs traģisms tāni ziņā, ka tās norisinājās negribētā svešā pusē, un kaņotāji aizrauti nāvē un izklidināti tai laikā, kad Kurzemē izmisumā ciniņās 19. divīzija, kas velti gaidīja talciniekus. Pomerānijas kaujās parādījās daudz varonības, ko ne vienmēr izdevās atzīmēt, jo vienību sastāvs bieži mainījās. To laiku līdzgaitniekiem atmiņā paliks daudzi, kas izrādīja izcilu drosmi un kareiviskumu. Pomerānijas ciņu posms beidzās ar divīzijas lielākās daļas izlaušanos no aplenkuma marta vidū, gar jūras krastu pie Divenovas. Pārējās daļas drusku vēlāk izkļuva no ielenkuma caur Kolbergas un Dancigas elli.

Pomerānijas ciņu posmam pieminēklī uzcēluši šo kauju izcilie vadītāji - pulkvedis V. Janums grāmatā "Mana pulka kauju gaitas" un majors Ķīlītis - "Es kaņā aiziedams".

Kā vairumam kaņā zaudējošo - arī Pomerānijas kaņotājiem atmaksa bija rūgta, gan no Rietumu vareno puses, gan, diemžēl, arī no pašu tautiešiem. Nu daudzi gadi aizgājuši no toreizējiem notikumiem. Daudzi toreizējie kaņotāji jau Aizsaules kaņā pulkos, un toreizējo visjaunāko kaņotāju kājas vairs negrib spert drošus soļus. Reti vairs sapņos atplaiksnās toreizējais kauju murgs. Tikai kādreiz, kad naktis bezmiegs prātus jauc, acu priekšā garā parādās sniegotie Pomerānijas pakalni un klajumi. Atnāk tad klusi, izdzisušām acīm, tie jauno dienu līdzgaitnieki, kuņi toreiz Pomerānijas sniegotajos laukos palika mūžīgai dusai.

Piepildījās senās kaņā dziesmas vārdi: "Tur palika mans bāliņis uz tām prūšu robežām." □

I. Z.,
Toronto

+ + + + +

✉ ✉ ✉ VĒSTULES ✉ ✉ ✉

JA LASĪTU UZMANĪGĀK...

MLB Ziņotājs savā 2001. gada janvāra numurā publicēja J. Lauces piezīmes par manu grāmatu "Latvijas valsts un tās vīri". Tiesa, grāmata iznāca jau 1998. gadā, Rīgā, bet, kā saka, labāk vēlū nekā nekad. Paldies!

Taču ne visam piezīmēs sacītājam es varu piekrist. Cienījamajam oponentam nepatīk, ka es izsakos kritiski par K. Ulmani. Gribu teikt, ka šajā ziņā neesmu oriģināls, bet gan pievienojos prof. E. Dunsdorfam, prof. A. Strangas (LU) un Ā. Šildes kritiskajam vērtējumam. Nevaru

pievienoties A. Bērziņa un prof. J. Labsvira ditirambiem, kas veltīti K. Ulmanim.

Par kolaboracionistiem (mēs Latvijā parasti lietojam šādu formu). Grāmatā ir skaidri un gaiši teikts (389. lpp.), ka A. Rudevics 1949. gadā "diemžēl pārgāja komunistu nometnē. viņš strādāja "Ciņas" redakcijā, kļuva par kvazi-parlamenta Tautas saeimas deputātu un LKP biedru". Un turpat tālāk: "Uzrakstīja vairākas apoloģētiskas grāmatas, kuņās pulgoja savu bijušo partiju un nomelnoja Latvijas brīvvalsti".

Savukārt, rakstot par J. Pabērzu, vārdi "sociālistiskā revolūcija" ir likti pēdējās (423. lpp.), kas nepārprotami liecina par autora attieksmi pret 1940. gada notikumiem. Kas attiecas uz zinātnieku A. Kalniņu, tad dēvēt viņu par kolaboracionistu tikai tālab, ka viņš īsu laiku vadīja Latvijas-Padomju Savienības tuvināšanās biedrību, būtu vienkārši nekorekti. Jāatgādina (bet tas ir arī teikts grāmatā), ka A. Kalniņš pēc Otrā pasaules kaņā tā arī neiestājās kompartijā, bet kļuva par akadēmiķi, nodibināja un 30 gadus vadīja Mežsaimniecības problēmu - vēlāko Koksnes ķīmijas - institūtu.

Šo rindu autors gan apskatamajā grāmatā, gan citos savos vairāk nekā pēdējā gadu desmita darbos ir konsekventi rakstījis un turpina rakstīt par divām Latvijas okupācijām, no kuņām neviena nebija labāka par otru. □

Prof. Dr. Rihards Treijs,
Rīgā

✉ ✉ ✉ ✉ ✉ ✉ ✉

PIEKTĀ VERSIJA

Pie Alberta Raidoņa raksta MLB Ziņotāja februāra numurā, es gribu piebilst, ka Kārļa Ulmaņa vārdus - "Es palikšu savā vietā un jūs palieciēt savās" tulkojumam ir piektā versija, proti:

Ulmanis ar šiem vārdiem bija domājis tieši to, ko tie izsaka, ka viņš paliks valsts prezidenta amatā arī pēc komunistu ienākšanas. Tādu iespaidu es guvu, klausīdamies Ulmaņa radio runu, būdams Rīgā kā jauns students.

Varbūt viņam bija dots solījums, jeb arī viņš naivi cerēja, ka pēc komunistu ienākšanas viņu atstās par valsts galvu.

Man, bez šaubām, tad nebija lielas jēgas par komunistu metodēm, bet prezidents gan nedrīkstēja būt tik naivs un tiem noticēt. Pārrunājot šo runu, vecāki studenti izteica šaubas par to, ka Ulmani atstās kā prezidentu, un, bez šaubām, viņiem bija taisnība.

Nezinu, vai kas būtu mainījies, ja Ulmanis būtu teicis: Nu mēs esam "dīmbā". Glābjaties kā varat. Es jums vairs nevaru palīdzēt.

Vismaz tas būtu varonīgāks un tālredzīgāks viedoklis no valsts prezidenta. □

Alberts Caune

✉ ✉ ✉ ✉ ✉ ✉ ✉

BEZ CIENAS

Esmu sašutis un sarūgtināts par Viestura Zariņa vēstuli "Laiks" š. g. 13. janvāra numurā, kuņā viņš, aizstāvēdams Gunāru Meierovicu, ar aplamībām uzbrūk Dr. Jānim Labsviram par viņa rakstu pērnā gada 11. novembrī.

Cienījamais brīvās un neatkarīgās Latvijas valstsvīrs visu mūžu ciniņies par savu tautu un latvisku Latviju. Vēl tagad joprojām viņš dāsni atbalsta latviešu jaunatnes un kultūras centienus. Neesmu dzirdējis, ka V. Zariņš būtu iestājies par 1918. g. 18. novembrī dibinātās Latvijas atjaunošanu. Tieši pretēji, būdams PNLA valdes loceklis, viņš balsoja pret iespēju mūsu tautai referendumā dot iespēju atgūt patiesi brīvu, neatkarīgu un latvisku Latviju.

HILDA JĀNFELDE, dz. Freimanis

2001. gada 24. februārī, Montrealā, mirusi **Hilda Jānfelde, dz. Freimanis**.

Viņa bija dzimusi 1907. gada 20. maijā.

Pēdējā gaitā aizgāvēju 1. martā no Collins Clarke bērū nama izvadīja māc. Rasma Caune un kupls pavadītāju pulks, kas pēc tam pulcējās turpat pie tases kafijas un uzkodām, lai pakavētos sarunās par aizgāvēju ar viņas pierīgiem, kuŗu vidū bija abas viņas meitas Dzintra un Gundega un jau pieaugušo mazbērnu pulks. □

NOTIKUMI MONTREALĀ

PANSIONĀRU FEBRUĀRA SAJETOS

Neskatoties uz skaisto, varētu teikt, pavasarīgo dienu (15. februārī), kad saule kausēja baltos sniega vālus, pati savā spožumā laistidamās pie zilajām debesīm, mūsu pensionāri pulcējās savā regulārajā saietā, kas notika Latviešu centrā. Tas bija vidēji apmeklēts (ap 55) un to atklāja V. Paegle. Ar klusuma brīdi pašā sākumā godināja 2 mūžībā aizgājušās apvienības dalībnieces - Helēnu Bērziņu un Vilmu Ulmani. Cildinot viņu darbu, apvienības priekšnieks nolasīja abām veltītu dzejoli.

Māc. R. Caune šoreiz svētbīdri iztīrīja vārdus "Ticēt tam, ko neredzam".

Biedrzīne I. Strautiņa pasniedza februārī dzimušajiem gaviļniekiem dzimundīenu kartiņas, nolasot īpašus veltījumu vārdus, - astoņdesmitgadniekam Antonam Oborūnam, Voldemāram Ozolam, Maigai Začai, Hedijai Ozoliņai, Zelmāi Ulmanei un Marijai Sēnt-Onžai (St. Onge). Sekoja vīna glāzes pacelšana un "Daudz baltu dienīņu..."

Pensionāru apvienībā iestājušies 2 jauni biedri - Edvīns Skapsts ar dzīves biedri Lilitu.

V. Paegle nolasīja gaŗāku aprakstu par gripas un saukstēšanās slimībām, to pazīmēm un norādījumiem, kādi ārstniecības līdzekļi palīdz vai nepalīdz. Šis piedienīgais lasījums bija laikā un vietā, jo Montrealā šoziem saslimšana ar gripu plašāk jūtama.

Pa dažu tautu raksturīgākajiem mūzikas ceļiem ar savu pārnesamo ērģeļu palīdzību iepazīstināja Jūlijs Metums, kas šo instrumentu patiesi iemīlojis. Viens otrs saietā dalībnieks šē izmantoja izdevību uzgriezti danci.

Ar viltoto zaķi, sēņu mērci, karstiem kartupeļiem un bagātu cepumu klāstu dalībniekus pacienāja saimnieces - Aina Paegle, Alma Gūtmane, Marija Tūtere, Andra Lazdiņa un Betija Metuma, galvenā pavāra un centra pārziņa Laimona Bisenieka pārraudzībā.

Saieta noslēgumā visi dziedāja pāris pazīstamas dziesmas.

Nedēļu vēlāk - 22. februārī notika video filmu izrāde. Brīvvalsts laikā režisora V. Lapenieka uzņemtā V. Lāča "Zvejnieka dēls" filma bija atvilinājusi 35 skatītājus. Lai gan tās pārrakstījums bija vājas kvalitātes, tā tomēr rādīja, ka režisoram bijis "nags". Daudzi no skatītājiem bija to redzējuši pirms vairāk kā 60 gadiem tēvzemē. Tas atsauc atmiņas un pārrunas.

Centra saimnieks L. Bisenieks atkal visus pacienāja ar garšīgām pankūkām. Pēc tam notika vēl cita - kādas austriešu - filmas izrāde (vācu valodā), uz ko gan daudzi vairs nepalika. □

Skrastiņu Indulis

@@@@@@@

DV MONTREALAS NODAĻAS GADA SAPULCĒ

DV Montrealas nodaļas gada sapulce notika 24. februārī, Latviešu centrā. To atklāja nodaļas valdes priekšsēdis

I. Skraštiņš. Ar klusuma brīdi pieminēja pirms nepilna mēneša mūžībā aizgājušo vanadzi - Vilmu Ulmani. Viņa nodaļā bijusi klusa un čakla darbiniece.

Sapulcē bija ieradušies 35 vanagi un vanadzēs, kas ar aklamāciju par tās vadītāju ievēlēja Mārtiņu Štauveru, bet par pierakstītāju - Imantu Steprānu un balsu skaitītājiem - Dagu Demandtu, Jāni Verneru un Elmāru Bārdiņu.

Iepriekšējā gada sapulces pieraksti nolasīja I. Steprāns. To kopā ar valdes izstrādāto dienas kārtību pieņēma bez grozījumiem.

Savā darbības gada pārskata ziņojumā valdes priekšsēdis I. Skraštiņš norādīja, ka šis esot bijis viens no zīmīgākajiem visā nodaļas darbība laikā. Tas iezīmējies ar 50 gadu darba atceri un tai veltīto sarīkojumu, kuŗā nodaļu pagodinājis DV priekšnieks Varimants Plūdons ar dzīves biedri Ausmu. Pastāvēšanas svinības izdevušās labi, varbūt, pat labāk, kā bijis iecerēts, kas varētu būt iezīme DV Montrealas nodaļas panākumiem un sabiedrības pozitīvajam vērtējumam. Kā arvien, nodaļas galvenais darba lauks ir palīdzības sniegšana tautai dzimtenē, par ko liecina aizsūtītie 117 lielie drēbju un apavu saiņi un \$ 10,520 naudā veco kaŗavīru, daudzbērnu ģimeņu un skolu atbalstam. Saņemtas ap 50 siltas pateicības vēstules, kas norāda, ka arvien vēl trūkums un nabadzība ir tuvākie draugi daudziem sūrās dzīves gājējiem dzimtenē. Ari lielākais jaunu drēbju un apavu iepirkums bijis aizvadītajā gadā. Tas nodaļai izmaksājis ap \$ 6,000. Pateicību saņēma 4 čaklās drēbju un apavu saiņu sagatavotājas Ilga Strautiņa, Valija Grunde, Glorija Morisa un Ausma Valtere (pēdējai arī par 100 meiteņu kleitiņu uzšūšanu, pašai sedzot visus materiālu izdevumus) un Iraidai Grāpēnai par lietotu drēbju un apavu sagādāšanu. Par saiņu akcijas darbinieku pabarošanu pateicību saņēma Aina Paegle un Anna Skujiņa. Par augsto DV viesu uzņemšanu - Hedija Ozoliņa, bet par Dr. B. Mamajas izmitināšanu - Alma Gūtmane. Īpašu pateicību saņēma arī valdes kasieris Konstantīns Čaks, kam sveši esot mūsu sabiedrībā tik bieži dzirdētie vārdi: "Man nav laika!" Viņš arī norādīja, ka Ziemsvētku saiņu sūtīšanai montrealieši nodaļai saziedojuši ap \$ 5,000.

Līdzīgu ziņojumu deva arī vanadžu priekšniece Ērika Vitiņa, kas šajā amatā ir jau 26 gadu. Vanadžu kopā esot 21 vanadze, bet no tām aktīvas tikai 12. Mūža biedres samaksu izdarījusi Glorija Morisa. Vanadzēs sekmējušas vanagu darbu gan ar naudas ziedojumiem, gan palīdzības sūtījumu un sarīkojumu izkārtošanā. Kopai tomēr bijis jāatsakās no gadskārtēja Ziemsvētku tirdziņa rīkošanas.

Sekretāre H. Ozoliņa ziņoja, ka noturētas 7 valdes sēdes un ka visās izdarītas pierakstes. Kasieris K. Čaks savā kases pārskatā norādīja, ka trūkcietējiem Latvijā, Lesenes Brāļu kapu iekārtošanai un Brīvības pieminekļa atjaunošanai kopā nosūtīti \$ 15,835, bet palīdzībai šeit izdoti \$ 1,250. Nodaļas darbība notikusi \$ 15,000 budžeta robežās. Vanadžu kasiere H. Ozoliņa norādīja, ka pārsniegta kopas budžeta robeža par \$ 563.83 un ka 2001. gadam tas līdzsvarots \$ 18,830 apmēros. Par aprūpes darbu ziņoja O. Rozentāls - kopā ar otaviešiem un edmontoniešiem pirms svētkiem uz Latviju nosūtīti 402 saiņi. Biedrzīnis Imants Trusis ziņoja, ka nodaļā kopā ar vanadzēm (21) esot 74 biedri. Sarīkojumu daļas vad. Jānis Verners ziņoja, ka pēdējos gados nodaļa savus sarīkojumus rīkojusi kopā ar pensionāru apvienību.

Par revīzijas komisijas darbību ziņoja tās priekšsēdis V. Paegle - vanagu un vanadžu kasieŗi darbojušies ļoti apzinīgi un rūpīgi. Visi ieraksti grāmatās saskatot ar dokumentiem. Ieteica abiem kasieŗiem izteikt pateicību, ko sapulce arī darīja.

Trīs pārvēlamo valdes locekļu vietā ievēlēja 2 jaunus - Gloriju Morisu un Dagu Demandtu, Spīdolai Zariņai patu-

rot savu posteni. Par delegātu DV Kanadas delegātu sapulcei apstiprināja V. Paegli un no vanadzēm - Ainu Paegli.

Apstiprināja uz \$ 19,200 sabalansēto budžeta plānu 2001. gadam, ko bija izstrādājis kasieris K. Čaks un atbalstījusi revīzijas komisija.

Sapulces sākumā neskaidribu radīja kvoruma definīcijas trūkums. Līdz, šim sapulces izsludinot, vienmēr pieņemts, ka tas ir 50% + 1 no biedru skaita, bet uz papīra tas nekur nebija atrodams. Atzina, ka pilnsapuču kārtība valdei būtu jāiegūst no DV KV, lai lieta būtu skaidra.

Valdes priekšsēdis ziņoja, ka valde vēlētos nosūtīt DV CV pārstāvim Kursietim Latvijā ap \$ 5,000 īpaša DV Montrealas konta izveidošanai, no kuŗa varētu pasmelties steidzamos gadījumos, jo naudas pārsūtījumi parasti prasa ilgāku laiku. Sapulce ieteica nesteigties.

Sapulcē bija plašas pārrunas par palīdzības saīpu sūtīšanas jautājumu. Bija ieteikums to pat pārtraukt, atvietojojot ar naudas pārsūtīšanu caur DV CV pārstāvniecību. Beigu beigās jautājumu atstāja valdes ziņā - rīkoties pēc jaunākās pieredzes un apstākļiem.

K. Čaks ierosināja, ka DV Montrealas nodaļai vajadzētu sūtīt savu delegātu LNAK 18. padomē, līdz ar ko vajadzīgi vismaz 40 biedri, kas savas LNAK dalības maksas kārtā caur nodaļu. Sapulce ierosinājumu pieņēma un atradās vajadzīgie naudas iemaksātāji (kopā 45), lai varētu jau tūdaļ apstiprināt valdes locekli Dagu Demandtu delegāta postenim.

Sapulce bija raita, lietišķa, bez asumiem un skaļām runām. Paldies M. Štauveram par veikto sapulces vadīšanu.

Nodaļas vanadzēs pacienāja gada sapulces dalībniekus ar skābiem kāpostiem, desiņām un pudeli alus, kā arī mājas cepumiem un kafiju. □

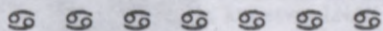
*

Atsaucoties DV Montrealas nodaļas un DV KV uzsāktai Ziemsvētku saīpu un Ziemsvētku ziedojumu akcijām, atsaucušies vēl šādi mūsu darba atbalstītāji:

Austra un Alberts Bērziņi - 100, Jānis Odiņš - 5, Valters Verners - 20, Ērika Vitīņa - 20, Arnolds Stigners - 10 dolāriem.

Visiem atsaucīgiem ziedotājiem valde izsaka sirsnīgu pateicību, jo tikai ar jūsu visu atbalstu mēs spējam pastāvēt un darboties. Atvainojamies, ka Bērziņu ģimenes vārds bija izmukuši MLB Ziņotāja janvāra numurā. □

Skrastiņu Indulis

SAPULCE, KUĀRAI NEBJA KVORUMS

25. februāri vajadzēja notikt Montrealas latviešu evlut. Trisvienības draudzes pilnsapulcei. Diemžēl, slikto laika apstākļu dēļ uz to bija ieradušies tikai 16 draudzes locekļi. Tā kā sapulce var būt pilntiesīga, ja tajā piedalās vismaz 10% no iesvētītajiem draudzes locekļiem (22), pietrūka - 6.

Tā kā neviens mājup braukt nevēlējās un klāt bija atbildīgās personas, kas varēja iepazīstināt ar saviem ziņojumiem, tad nu tie arī tika uzklausti un vēlāk publicēti jaunākajās Draudzes ziņās (tās tikko iznākušas!) ar cerību, ka draudzes locekļi tos izlasīs un ka jaunizziņotajā sapulcē, kas notiks 25. martā, Sv. Jāņa igauņu baznīcā pēc dievkalpojuma (apm., plkst 14:30) par tiem būs dzīvas pārrunas. Būs jāievēl vairāki jauni valdes locekļi, jo amatam vairs nekandidēs pārvēlamie Miervaldis Peize, Lūcija Plūme un Katrīne Kraulis.

Māc. R. Caune vadīja arī isu svētbrīdi.

Draudzes dāmu komitejas dāmas bija sagādājušas kafiju un uzskodu galdu, kas visiem drošsirdīgājiem sagādāja prieku. Tika izmainītas domas par draudzes nākotni. Jācer, ka viss tas turpināsies 25. martā. □

Montrealas Latviešu Sabiedriskā Centra

PILNSAPULCE

notiks šī gada 29. aprīlī, plkst. 16:00, centrā.

Paredzētā darba kārtība:

1. Pilnsapulces vadības ievēlēšana.
2. Iepriekšējās pilnsapulces protokola pieņemšana.
3. Priekšnieka un valdes ziņojumi par 2000. gada darbību.
4. Revīzijas komitejas ziņojums.
5. Dažādi jautājumi.

Visi centra biedri ir aicināti piedalīties pilnsapulcē un tai sekojošā mielastā!

Centra valde

Paziņojums

No Latvijas nacionālās bibliotēkas direktora Andra Vilka saņemts paziņojums, ka apraksts par Latviešu skolas Montrealā pirmo 30 gadu darbību turpmāk glabāsies šīs bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļā, bet 12 skolas žurnāli "Montrealas Jaunietis" - bibliotēkas periodikas fondā Rīgā, Skolas ielā 6/8, kur tie būs pieejami speciālistiem, pētniekiem un ikvienam interesentam.

K. Deksnis

Sākot ar 2001.g. 1. jūniju,

dienviņos no **Liepājas**

300 m no jūras,

9 km no pilsētas centra,

100 m no Liepājas-Nīcas

autobusa pietātnes

piedāvājam istabas vai dzīvokli

jaunā mājā ar visām ērtībām.

Cena par diennakti

\$20 no personas, ieskaitot brokastis.

Zvaniet Reiņiem ASV 925/283-5596

Latvijā 371/34-60256, -34-60270

e-pasts līdz 10. maijam:

inararei@home.com

LATVIEŠU KREDITSABIEDRĪBA

LATVIEŠU KREDITSABIEDRĪBAS
PAKALPOJUMU LIKMES PAR TIEŠU NAUDAS
PĀRSŪTĪŠANU UZ UNIBANKU LATVIJĀ:

ASV/KANADAS

\$100 - 500

\$501 - 10,000

\$10,001+

ASV/KANADAS

\$8.00/ 10.00

\$16.00/ 20.00

\$40.00/ 50.00

Pārsūtījumā adresētā persona var naudu saņemt Unibankas filiālēs visos Latvijas rajonos. Sūtītājam pašam ir jāpaziņo saņēmējam par naudas izsūtīšanu.

Informācija - lūdzu zvaniet (416) 922-2551, jeb rakstiet
Latvian Credit Union, 491 College Street, Toronto, ON M6G 1A5
Kreditsabiedrības birojs slēgts pirmdienās

* 2001 Muzikālā Odiseja saucās Leikšoras kamerorķestra (Lakeshore Chamber Orchestra) koncerts. kas 25. februārī notika St. John Fisher baznīcā. Orķestra diriģents ir **Andris Gūtmanis**.

Programmā bija L. Webera, E. Garnera, J. S. Bacha, F. Šuberta, C. Franka, L. Bēthovena un W. A. Mocarta darbi. Vairākos piedalījās gan instrumentu, gan balss solisti. Dir. Gūtmanis prot sastādīt interesantas programmas un atrast piemērotus spēkus to izpildīšanai. Par to viņam vietējā sabiedrība un klausītāju saime ir pateicīga. Neskatoties uz sliktiem laika apstākļiem, apmeklētāju skaits pārsniedza 100. To vidū bija daži latvieši. Viens otrs mūzikas cienītājs vienkārši bija nobijies tādā laikā atstāt mājas.

Jāsaka sirsnīgs paldies visiem mūziķiem un diriģentam par teicamo devumu. □ **M. Š.**

LATVIEŠU JAUNATNES DZIESMU SVĒTKU PADOME

291 Lorraine Dr., Baie d'Urfe, QC,
Canada H9X 2R2

Piedāvā:

latviskās viesību servjētes

150 servješu paka \$ 20.- + \$ 6.- pastam
2- 18 servješu paciņas \$ 5.- + \$ 4.- pastam

Rotājiet savus godu un svētku galdus ar šīm latviskām servjetēm, tā veidojot īpašu gaisotni un sagādājot patīkamu pārsteigumu saviem viesiem. Atlikums būs par labu

MŪZIKAS NOMETŅU LATVIJĀ LABVĒĻU FONDAM

Sis fonds ar pateicību pieņem arī ziedojumus, kuŗus izlietosim nākamās Mūzikas nometnes Latvijā - 2002. gadā, Ogrē - sarīkošanai, dalībnieku stipendijām, ārzemju lektoru sagādei un mūzikas materiālu iegādei. Mūzikas nometne Latvijā ieguvusi sevišķu ievēribu un tajā vēlas piedalīties vairāk dalībnieku, kā tā spēj uzņemt.

Visi atvēlējumi adresējami uz augšminēto adresi un čeki rakstāmi uz LATVIAN YOUTH SONG AND DANCE FESTIVAL vārda.

Padome

☎514-457-9832

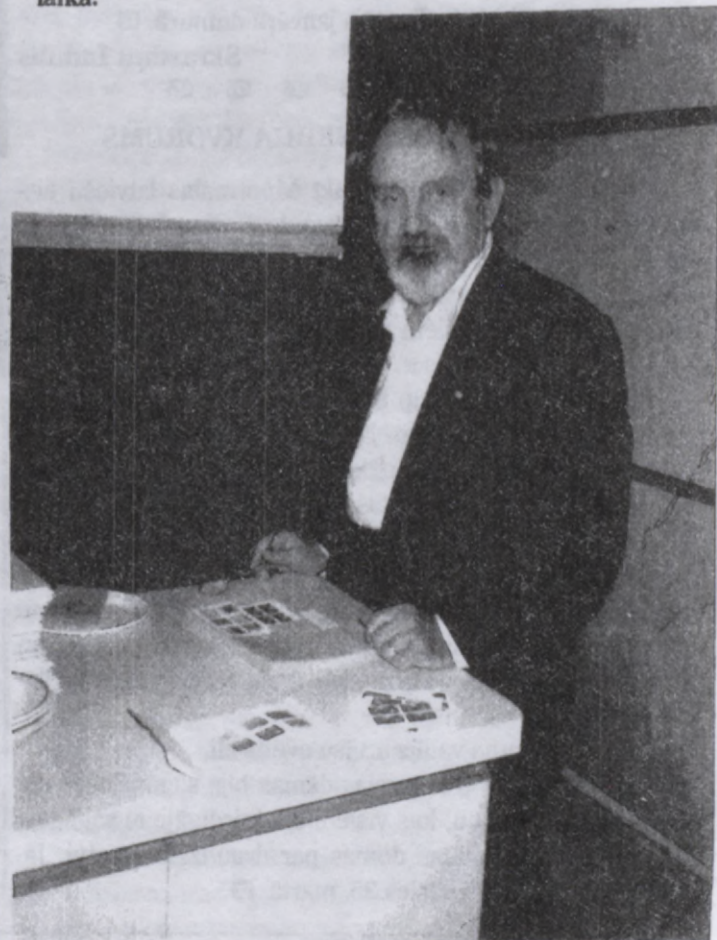
NOSLĒDZIES MLB ZIŅOTĀJA 52. GADA GĀJUMS

Kad 1949. gada 7. aprīlī sāka iznākt MLPB Ziņotājs, tā veidotājiem, droši vien, nebija ne mazākā priekšstata par to, cik ilgi tas pastāvēs un kāds tas izskatīsies gadu tecējumā. Sākumā tas bija domāts vietējai informācijai un trimdas saikšņu veidošanai un stiprināšanai. Mērķis bija skaidrs, darbinieki pārliecināti par vajadzību.

52 gados noiets tāls ceļš un mūsu izdevums kļuvis par vecāko preses izdevumu Kanadā, kas regulāri iznācis tik ilgu laiku un vēl turpina iznākt. Tas ir panākums, par kuŗu jāpateicas lielajai darbinieku, līdzstrādnieku un lasītāju saimei, kas visus šos gadus to ir atbalstījusi. Izdevumā ielikts daudz pašreizējā darba. Nav iespējams šobrīd minēt daudzus, pat nozīmīgākos vārdus, jo telpa un laiks to neatļauj. Varbūt, ka par šo lietu varēsim pačalot nākamreiz, kad atzīmēsīm ieiešanu 53. gada gājumā. Šobrīd patiess paldies ikvienam, darbiniekam, līdzstrādniekam un lasītājam/ai par devumu!
Red.

No labās: ilggadīgais iespiedējs Elmārs Bārdiņš un talcīnieks Voldemārs Ozols; zemāk red. M. Štauvers, kas amatu pildījis gandrīz pusi no izdevuma pastāvēšanas laika.

Biežāk lietoto telpu adreses: Sv. Jāņa igauņu baznīca, kur notiek dievkalpojumi, 4345 Marcil ielā.
Ev.-lut. Trīsvienības draudzes nams - 3438 Rosedale Avenue, tālrunis 489-3224; fakss 514-489-0400
Montrealas latviešu sabiedriskais centrs - 3955 Provost ielā, Lašīnā, tālrunis 634-4082

18. martā, plkst. 10:30, Notre Dame bazilikas Jēzus Sv. Sirds kapličā, 426 Sulpice ielā, Montrealas latviešu katoļu draudzes **kārtējais dievkalpojums.**

18. martā, plkst. 13:30, igauņu Sv. Jāņa baznīcā, latv. ev.-lut. Trīsvienības draudzes **kārtējais dievkalpojums.**

22. martā, plkst. 13:00, Latviešu centrā, Mont. latv. pens. apv. **kārtējais saiets un pilnsapulce.**

25. martā, plkst. 13:30, igauņu Sv. Jāņa baznīcā, latv. ev.-lut. Trīsvienības draudzes **kārtējais dievkalpojums.**
pēc sapulces - draudzes pilnsapulce.

4. aprīlī, plkst. 16:30, Latviešu centrā, A/S "Bebri" **kārtējā sanāksme.**

8. aprīlī, plkst. 13:30, Sv. Jāņa igauņu baznīcā, latv. ev.-lut. Trīsvienības draudzes **Pūpolsvētdienas dievkalpojums ar dievgaldu. Draudzes darbinieku ievēšana amatā.**

13. aprīlī, plkst. 13:30, Sv. Jāņa igauņu baznīcā, latv. ev.-lut. Trīsvienības draudzes **Lielās piektdienas dievkalpojums ar dievgaldu.**

14. aprīlī, plkst. 20:00, Sv. Jāņa (St. John's) luterāņu baznīcā, Jeanne Mance un Prince Arthur ielas krustojumā, Montrealas luterāņu kopīgi rīkotais **Easter Vigil dievkalpojums ar dievgaldu.**

15. aprīlī, plkst. 10:30, Notre Dame bazilikas Jēzus Sv. Sirds kapličā, 426 Sulpice ielā, Montrealas latviešu katoļu draudzes **Lieldienu dievkalpojums.**

15. aprīlī, plkst. 07:00, Sv. Jāņa igauņu baznīcā, latv. ev.-lut. Trīsvienības draudzes **Lieldienu rīta dievkalpojums ar dievgaldu. Seko kopējas brokastis groziņu veidā lejas zālē.**

21. aprīlī, plkst. 13:00, Latviešu centra Kamina zālē, latv. ev.-lut. Trīsvienības draudzes **kārtējais dievkalpojums.**

21. aprīlī, plkst. 14:30, Latviešu centra Sarīkojumu zālē, Montrealas Latviešu Pensionāru apvienības **gada svētki.**

29. aprīlī, plkst. 16:00, Latviešu centrā, Montrealas Latviešu Sabiedriskā centra **pilnsapulce.** Skatiet paziņojumu **23. lpp.!**

MLB Z 2001 III 750

Vēršam Jūsu uzmanību uz faktu, ka nevaram garantēt absolūtu SABIEDRISKĀS DZĪVES LAIKRĀŽA pareizību. Neskaidrību gadījumos aicinām sazināties ar pasākumu organizētājiem. Pavaicājiet!

Šo MLB Ziņotāja numuru izdalām lasītājiem uz rokas 8. martē, pensionāros. Pārējos eksemplārus nododam Kanadas pastā 13. martā.

Pateicamies visiem lasītājiem, kas atsaukušies uz "Grasi lūdzu!" aicinājumu. Laipni lūdzam tos, kas vēl nav iesūtījuši savu ziedojumu **kopējam sveicienam**, un tos, kas ir aizkavējušies ar abonementa atjaunošanu un "parādu" kārtošanu, to darīt ar atbildes pastu. Gaidām Jūsu komentārus, ieteikumus un materiālus iespējami publicēšanai.

Aicinām tos LNAK dalībniekus, kas savas LNAK **dalības maksas** kārto caur Montrealas Latviešu biedrību, to izdarīt nekavējoties, lai varam kopējo summu nostītīt LNAK kasei. Tas nepieciešams, lai apliecinātu LNAK mandātu komisijai kopējo LNAK dalībnieku skaitu un tā nodrošinātu Montrealas latviešu biedrībai savu deleģēto padomes locekli 18. LNAK padomē.

Kanadas pasta, sākot ar 2001. gada 1. janvāri, paaugstinājis pasta likmes. Parastā vēstule Kanadā tagad maksā 47 centi. Viena Ziņotāja numura nosūtīšana - 94 centi. Uz ASV vēstule - 60 centi, Ziņotājs - \$ 1,10, uz citām valstīm vēstule - \$ 1,05, Ziņotājs - \$2,50. Visām šīm likmēm vēl jāpieskaita klāt nodokļi, Apmēram, 15%. Viss tas ievērojami pacēlis MLB Ziņotāja izsūtīšanas izdevumus. Cerībā, ka MLB Ziņotāja lasītāji izpratis savu maksājumu laicīgu un kārtīgu iesūtīšanas nozīmi, pagaidām paturēsim līdzšinējās abonešanas maksas. Nāciet talkā! Ja neesat skaidrībā par savu situāciju, lūdzu, sazināties ar administrātori A. Poriet-Bedard. Koordinātes zemāk.

Pie viņas kārtojamas arī MLB biedru maksas. Gaidām MLB arī jaunus aktīvos biedrus. Mēs būtu gandarīti, ja tajā sastāvētu iespējami lielākais mūsu saimes locekļu skaits.

Jau iepriekš pateicamies par jūsu atsaucību!

MLB ZIŅOTĀJA administrātores un MLB kasierei A. Poriet-Bedard, 113 Highgate Ave., Pointe Claire, Que, Canada H9R 2X5, ☎514-697-6624

Ar šo nosūtu MLB Ziņotāja abonementa samaksu par _____ gadu/iem (\$ 35.00 vai \$ 30.00)	\$ _____
Gaisa pasta piemaksu (ASV \$ 6.-, citos kontinentos \$ 20.-).....	\$ _____
Ziedojumu tehnisko izdevumu segšanai	\$ _____
Ziedojumu spiestuves uzlabošanai, mašīnu remontiem.....	\$ _____
Dāvinu MLB Ziņotāju.....	\$ _____
LNAK dalības maksu (maksājot caur MLB \$ 10.-; pensionāriem \$ 5.00).....	\$ _____
MLB biedru maksu par 2000./2001. darbības gadu (\$ 15.-)	\$ _____
Ziedojumu Montrealas latviešu biedrībai	\$ _____
Ziedojums Kopējam svētku sveicienam	\$ _____
Čeki rakstāmi uz Montreal Latvian Society vārda	Kopā \$ _____

(Maksātāja vārds, uzvārds, adrese, pasta koda, tālruna numurs) (paraksts)

**Goliger's
Travel**
SINCE 1955

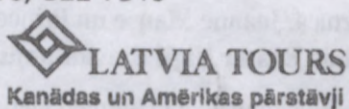
Kravis Travel Services Ltd.

- Ceļojumi uz Latviju
vīzas, lidojumi,
auto īre un viesnīcas

*Ari ceļojumi uz citām eksotiskām
salām un kontinentiem*

Jūsu pārstāvis Jānis Kravis
(416) 322-7414

191 Eglinton Avenue East, Suite 308
Toronto, Ontario M4P 1K1
Fax: (416) 322-7315

1-800-268-7442

Tagad Rīgā!

**Hotel
MĀRA**

Kalnciema ielā 186, Rīga, Latvija LV-1046

Telefons: 011 371 7901316
Fakss: 011 371 7901315

- * 24 modernas istabas
- * Restorāns un bārs
- * Konferenču telpas
- * Lidostas busiņš

Rezervācijas Kanādā:

613/521-7100 (telefons, vai fakss)

epasts: mara@mailbox.riga.lv

tīmekli:

www.bestwestern.com/thisco/bw/91301/91301_b.html

COLLINS CLARKE
MACGILLIVRAY
WHITE

Funeral Directors

- 5610 Sherbrooke St. W.,
Montreal — Business Office
514 - 483-1870

FLOWERS
by
Paryanna

Laipni lūdzam visus sarīkojumu rīkotājus - draudzes un organizācijas iesniegt ziņas Sabiedriskās dzīves LAIKRĀDIM rakstiski. Tāpat arī visus paziņojumu un pateicību tekstus. Lūdzam rakstīt uz pilnas loksnes. Ja Jums ir iespējams paziņojumu tekstu sagatavot iespiešanas kārtībā, būsim par to pateicīgi. Lūdzam šādus tekstus nesalocīt, jo locījums varētu tos sabojāt. Rakstos lūdzam ievērot dubultrindu atstarpi.

MLB ZIŅOTĀJS / ISSN 0227-2433

FAKSA NUMURS 514-457-3496

IZDEVĒJA: Montrealas Latviešu Biedrība, 291 Lorraine Drive, Baie d'Urfe, Quebec, Canada H9X 2R2, ☎ 514-457-9832
REDAKTORS: Mārtiņš Štaubers, 291 Lorraine Drive, Baie d'Urfe, Quebec, Canada H9X 2R2, ☎ 514-457-9832, fakss 514-457-3496
ADMINISTRĀTORE: Anita Poriete-Bedard, 113 Highgate Avenue, Pointe Claire, Quebec, Canada H9R 2X5
EKSPEDĪCIJA: Velta Ozols. DARBINIEKI: Elmārs Bārdiņš, Konstantīns Čaks, Ausma Hūns, Valdis Ozols, Aina Paegle, Voldemārs Paegle un citi.

MLB ZIŅOTĀJA ABONEMENTA MAKSA: \$ 35.00 gadā, MLB biedriem, pensionāriem un kaŗa invalīdiem - \$ 30.00 gadā, gaisa pasta piemaksa uz ASV - \$ 6.00, uz citiem kontinentiem \$ 20.00 gadā; atsevišķas burtnīcas maksa - pret \$ 3.00 ziedojumu. PAZIŅOJUMU LAPPUŠU SLEJU MAKSAS: mazākais paziņojums \$ 20.00, 1/4 lpp. - \$ 30.00, 1/3 lpp. - \$ 35.00, 1/2 lpp. - \$ 40.00 pilna lpp. - \$ 65.00; paziņojumu sagatavošanas izdevumi - \$ 20.00; Čeki rakstāmi uz MONTREAL LATVIAN SOCIETY vārda.

MLB ZIŅOTĀJS iznāk ik mēneša sākumā. Vasaras mēnešos vai neparedzētos gadījumos iespējams dubultnumurs. Materiāli tekošajam numuram iesūtāmi vai nododami redakcijā līdz ik mēneša 15. datumam. Par izdevumā publicēto rakstu saturu atbild to autori. Redakcija var rakstus isināt. Raksti un vispārējas ziņas nepauž ne MLB valdes, nedz redakcijas, nedz tās darbinieku ieskatu iztirzātos jautājumos. Rakstu autoriem jāuzdod vārds un uzvārds, pilna adrese, telefona numurs un jāparakstās. Redakcija iesūtītos materiālus neuzglabā un nesūta atpakaļ. Anonīmus rakstus neievēro.

MONTREAL LATVIAN SOCIETY
ASSOCIATION LETTONE DE MONTREAL

MARCH 2001 MARS

MONTHLY BULLETIN MLB ZIŅOTĀJS
BULLETIN MENSUEL MLB ZIŅOTĀJS

Envoyé par la Association Lettone de Montréal; Sent by Montreal Latvian Society, 291 Lorraine Dr., Baie d'Urfe, Qué, Canada H9X 2R2, ☎514-457-9832